

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2022

Toiminnalliset menetelmät

OPINNÄYTETYÖ

Kehittämispainotteinen (toiminnallinen) opinnäytetyö

Heini Zapata

SOSIAALISEN ISÄNNÖINNIN MALLI TURKUUN

– Valmiin mallin muokkaaminen Turun kaupungin
vammaispalvelujen asunnoille sopivaksi

Heini Zapata

SOSIAALISEN ISÄNNÖINNIN MALLI TURKUUN

-Valmiin mallin muokkaaminen Turun kaupungin vammaispalvelujen asunnoille sopivaksi

Tämän opinnäytetyön aiheena oli kehittää jo muualla Suomessa käytössä olevasta sosiaalisen isännöinnin mallista sellainen, että se toimisi Turun kaupungin vammaispalvelujen asunnoissa. Aihe tuli toimeksiantona Turun vammaispalvelujen asunnoilta, joka on tuetun asumisen yksikkö. Asiakkaat asuvat itsenäisesti omissa vuokra-asunnoissaan, mutta tarvitsevat – joskus enemmän, joskus vähemmän - tukea ja apua. Syksyllä 2022 vammaispalvelujen asunnoille avataan uusi yksikkö Mäntymäen kaupunginosaan, joten silloin olisi otollinen hetki ottaa käyttöön myös uusi sosiaalisen isännöinnin malli.

Tässä opinnäytetyössä kerrotaan aluksi kehitysvammaisuudesta ja kehitysvammaisten asumis- palveluista yleisesti. Sen jälkeen selvitetään, miten sosiaalisen isännöinnin malli on otettu käyttöön ja miten se on toiminut muissa kaupungeissa, ennen kaikkea Tampereella. Sitä varten haastateltiin kahta Tampereen työntekijää. Myös Turun vammaispalvelujen asuntojen työntekijöitä haastateltiin, ja he kertoivat ajatuksiaan ja ideoitaan tulevaan malliin liittyen. Niiden pohjalta kehitettiin Turkuun sopiva malli, joka muovautui hyvin samantyyppiseksi kuin muissakin kaupungeissa käytössä olevat mallit.

Jos tulevat sosiaaliset isännöitsijät ovat Turun Ammattikorkeakoulun tai Turun yliopiston opiskelijoita, he saattavat saada sosiaalisesta isännöinnistä opintopisteitä opintoihinsa. Varmasti opintopisteitä saavat Turun AMK:n sosionomi-, sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja-, ensihoitaja- ja kättilöopiskelijat. Opintopisteiden lisäksi sosiaaliset isännöitsijät saisivat alennusta vuokrastaan, mutta toimeksiantaja sopii siitä kaupungin kanssa, eikä siihen tai muihinkaan taloudellisiin etuuksiin paneuduta sen enempää tässä työssä.

ASIASANAT:

Sosiaalinen isännöinti, vammaispalvelut, naapuriapu, yhteisöllisyys, osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme

2022 | 45 pages, 2 pages in appendices

Heini Zapata

A HOUSING SUPPORT MODEL FOR TURKU

-Adapting the existing housing support model to serve the social services for people with disabilities in the city of Turku

The subject of this bachelor's thesis is to modify the existing housing support model to adapt to the services for people with disabilities in the city of Turku, Finland. The subject of this thesis arose from the needs of the services for disabled people in Turku. Currently, these services have been provided by three departments of supportive residential accommodation. In this model, clients live in their own rental apartments, and the social advisors help and support them to cope with their own specific needs. In autumn 2022, the services for people with disabilities will open a new department in the district of Mäntymäki, and this would be a good moment for launching the new social support model proposed in this thesis.

In this thesis, first the people with disabilities and their housing services in Finland are described. Second, it was studied how the model of housing support has been launched and maintained in other Finnish towns, especially in Tampere. Two workers of the services for disabled in Tampere were also interviewed. Additionally, some workers of the services for disabled in Turku were interviewed, and they told their ideas and thoughts according to the future model in Turku.

Based on the references and the interviews, the model for Turku was developed, and it ended up very similar to the models used in other towns. Some of the advantages of this new model include the possibility for students in Turku University of Applied Sciences and Turku University to earn student credits for their voluntary work in the social support model. These credits could be issued at the minimum to bachelor's degree studies in Social Services, Nursing, Community Health Nursing, Midwifery or Prehospital Care in the Turku University of Applied Sciences. Additionally, helping neighbors in the housing support model will possibly offer some economic benefits, including a discount from their rent. The plan is that the social services for disabled in Turku will negotiate them later, so these are not covered in detail in this thesis.

KEYWORDS:

Housing support model, social services for disabled, neighbourly assistance, communality, inclusiveness, prevention of social exclusion

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TIETOPERUSTA	8
2.1 Kehitysvammaisuus	8
2.2 Lievästi kehitysvammaisten itsenäistyminen - taidot ja haasteet.....	10
2.3 Kehitysvammaisten asumispalvelut ja niiden rakennemuutos	12
2.4 Sosiaalisen isännöinnin taustaa	14
2.5 Vammaispalvelut ja sosiaalinen isännöinti Turussa	18
2.6 Haasteita sosiaalisen isännöinnin aloittamisessa	20
3 KEHITTÄMISTYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	21
3.1 Tavoitteet ja kehittämistehtävät	21
3.2 Toiminnallinen opinnäytetyö	21
3.3 Toimintaympäristö	23
3.4 Kehittämistyön ajallinen eteneminen	24
3.5 Kehittämisen- ja tutkimusmenetelmät	25
3.6 Aineistot	27
3.6.1 Tampereen malli.....	29
3.6.2 Haastattelut Turun tulevaa mallia varten.....	32
3.7 Kehitystyön tulos: Turun malli.....	35
4 YHTEENVETO JA ARVIOINTI	38
4.1 Opinnäytetyön prosessi.....	38
4.2 Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys	39
4.3 Oman työskentelyn arviointi	40
4.4 Sosiaalisen isännöinnin mallin juurruttaminen ja levittäminen.....	41
LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset Tampereen työntekijöille

Liite 2. Haastattelukysymykset Turun työntekijöille

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aihe syntyi Turun kaupungin vammaispalvelujen asuntojen tarpeesta kehittää sosiaalisen isännöinnin malli Turkuun sopivaksi. Työn tärkein kehittämistehtävä on muovata valmiista mallista sellainen, että se palvelisi mahdollisimman hyvin Turun vammaispalvelujen asiakkaiden tarpeita. Kehittämistehtävänä on myös yhteistyöstä sopiminen Turun AMK:n, ja mahdollisesti myös Turun yliopiston kanssa. Alun perin suunnitelmissa oli myös tulevien isännöitsijöiden vuokrasta ja mahdollisista muista eduista sopiminen Turun kaupungin kanssa, mutta myöhemmin tarkentui, että toimeksiantaja sopii niistä myöhemmin. Turun Mäntymäkeen ollaan rakentamassa vammaispalvelujen asuntojen neljättä yksikköä, joka valmistuu syksyllä 2022. Samalla, kun avataan uusi yksikkö ja alueelle muuttaa uusia asiakkaita, olisi otollinen hetki aloittaa sosiaalinen isännöintikin, joten tämä opinnäytetyö aloitettiin alkuvuodesta 2021 ja valmistuu kesäksi 2022.

Tässä opinnäytetyön raportissa kerron aluksi kehitysvammaisuudesta ja kehitysvammaisten asumispalveluista yleisemmällä tasolla, ja sen jälkeen selvitän, mitä sosiaalinen isännöinti on ja miten se toimii muissa kunnissa. Työn tietoperustana ovat ennen kaikkea muiden kaupunkien kokemukset sosiaalisesta isännöinnistä (mm. Palokari 2017, Tampereen kaupunki 2019), mutta myös mm. Kehitysvammaliiton (2009, 2021, n.d.) selvitykset kehitysvammaisten asumispalveluista sekä Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista ja Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Sosiaalisella isännöinnillä tarkoitetaan asiakkaalle annettavaa arkipäiväistä, spontaania apua, ikään kuin hyvän naapurin tai kivan kaverin apua. Isännöinti ei ole hoitotyötä, eikä se korvaa palkallisten ohjaajien antamaa tukea. Isännöitsijöinä toimivat esimerkiksi opiskelijat, jotka muuttavat asiakkaiden naapuriin. Malli on ollut käytössä jo muualla Suomessa, mm. Lahdessa, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Tampereella ja Helsingissä (Virinsalo & Lehtinen 2018), ja siitä ovat hyötäneet kaikki. Asiakkaat saavat sosiaaliselta isännöitsijältä apua vaikkapa lampun vaihtamiseen tai seuraa jääkiekko-otteluun ohjaajien työajan ulkopuolellakin - mutta ennen kaikkea "naapurin kiva kaveri" vähentää heidän yksinäisyyttään ja ehkäisee syrjäytymistä. Isännöitsijät puolestaan saavat esimerkiksi huomattavan alennuksen vuokrastaan sekä opintopisteitä tutkintoonsa - mutta myös uusia kokemuksia ja ystäviä.

Itse kehittämistyössä käytän tiedonhankintaan haastatteluja. Alun perin olin suunnitellut haastattelevani Tampereen ja Turun vammaispalvelujen työntekijöitä etäyhteydellä, mutta loppujen lopuksi haastattelut tehtiin sähköpostitse. Lisäksi haastattelin erästä Turun kaupungin työntekijää asumisvelvoitemallista, joka on ollut aikoinaan käytössä Turussa.

Haastattelujen sekä sen, miten sosiaalisen isännöinnin malli on toteutettu muissa kaupungeissa, pohjalta suunnittelen Turkuun sopivan mallin. Valmistelen myös sitä, miten Turun AMK:n opiskelijoita voitaisiin rekrytoida sosiaalisiksi isännöitsijöiksi. Tässä opinäytetyön raportissa kuvaan mallin lisäksi sitä, miten opinäytetyö on edennyt, sekä arvioin omaa työskentelyäni ja oppimistani.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Kehitysvammaisuus

Lailla vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (1 §) halutaan “edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä”. Lain (2 §) mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamma tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia selviytyä tavanomaisista elämän toiminnoista.

Malm ym. (2004, 9) toteavat vammaisen henkilön olevan henkilö, jolla on pitkäaikaisia tai pysyviä toimintarajoitteita sekä haasteita selviytyä tavanomaisista elämän toiminnoista. Kasken, Mannisen & Pihkon (2012, 19-21) mukaan älyllinen kehitysvammaisuus jaetaan lievään, vaikeaan, keskivaikeaan ja syvään kehitysvammaisuuteen. Lievästi kehitysvammaisilla ihmisillä on oppimisvaikeuksia esimerkiksi koulussa. He kuitenkin kykenevät aikuisena asumaan itsenäisesti tai tuetun asumisen palveluissa, ja useimmiten myös tekemään töitä, kunhan saavat siihen jonkin verran opastusta ja valvontaa (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 19-21).

Keskityn tässä opinnäytetyössä kuitenkin enemmän avun ja tuen tarpeeseen perustuvaan luokitteluun kuin siihen, onko ihmisellä kehitysvamma- tai jotain muuta diagnoosia, sillä sosiaalinen isännöinti ei liity niinkään kehitysvammaisuuteen vaan siihen, että ihmisellä on ylipäättään tuen tarpeita tai hän kaipaa uusia ystäviä.

Seppälän (2017, 77-78) mukaan kehitysvammaisten avun ja tuen tarpeisiin perustuvaa eri asteiden luokittelua ei vielä ole kehitetty, mutta sellaista tarvittaisiin. Seppälä toteaa, tällainen luokittelu auttaisi näkemään kehitysvammaiset ihmiset sekä heidän tarpeensa paremmin kuin älykkyydosamäärään pohjautuva luokittelu. Seppälä (2017, 77-78) esittääkin tuen tarpeeseen perustuvaa luokittelua tasosta 0 tasoon 4. **Taso 0** tarkoittaa, että ihminen selviytyy itsenäisesti tai oman tukiverkostonsa tuella. Hän ei tarvitse tukipalveluita, mutta vuosittaista seuranta ja palvelutarpeen arviointia kyllä, sillä tilanne voi muuttua. **Tasolla 1** ihminen tarvitsee jonkin verran tukea, mutta hän kykenee toimimaan useimmissa asioissa melko hyvin ja saa hoidettua useimmat päivittäiset askareet itsenäisesti. Hän tarvitsee kuitenkin apua raha-asioissa, hankintojen tekemisessä, aikataulujen suunnittelussa, viranomaisten kanssa asiointissa yms. **Tasolla 2** tuen tarve on jo

suurempi. Ihmisellä on toimintakyvyn rajoitteita, joiden takia hän tarvitsee apua ja tukea ainakin joissakin asumiseen, työntekoon tai vapaa-aikaan liittyvissä toiminnoissa. Hän tarvitsee tukea päivittäin, mutta ei jatkuvasti, ja sanallinen ohjaus on yleensä tarpeeksi. Hän tarvitsee käytännön avustamista vain muutamissa tilanteissa tai asioissa. **Taso 3** tarkoittaa jo suurta tuen tarvetta. Ihminen tarvitsee intensiivistä ja laaja-alaista apua suurimmassa osassa päivittäisistä toiminnoista ja askareista. Kun hän suorittaa monimutkaisempia tehtäviä tai asioita, hän on täysin riippuvainen toisten avusta. Hän selviytyy yksin korkeintaan joistakin perustoiminnoista, esimerkiksi syömisestä tai joidenkin vaatteiden pukemisesta ja riisumisesta. **Tasolla 4** ihminen tarvitsee hoivaa ja kaiken kattavaa huolenpitoa. Hän on täysin riippuvainen toisten avusta.

Seppälä (2017, 34-35) pitää avun ja tuen tarpeisiin perustuvaa jaottelua erittäin tärkeänä, sillä 1990-luvun alusta asti on ollut kaksi rinnakkaista ja päällekkäistä ajattelu- ja määrittelytapaa. Lääketieteellinen diagnostiikka on edelleen se, joka päättää, onko ihminen kehitysvammainen vai ei – ja siinä käytetään vanhoja älykkyydosamääräkriteerejä ja niihin pohjautuvaa kehitysvammaisuuden asteluokitusta. Sen sijaan jokapäiväisessä asiakastyössä korostuu ekologinen ja psykososiaalinen ajattelutapa, joka perustuu kehitysvammaisuuden toiminnalliseen määrittelyyn. Tämä kaksiajakautuneisuus näkyy myös aivan konkreettisissa asioissa. Kun haetaan eläketurvaa, lääkinnällistä hoitoa ja kuntoutusta tai vammaisuuteen perustuvia etuuksia, niiden saaminen edellyttää lääketieteellistä diagnostiikkaa. Diagnostiikka osoittaa ja todistaa ihmisen puutteellisuuden ja vajuuden, ja siten myös sen, että hän tarvitsee etuja ja palveluita. Kun taas keskitytään elämänlaatuun ja jokapäiväisen elämän sujumiseen sekä siihen tarvittaviin käytännön ratkaisuihin, käytetään kehitysvammaisuuden toiminnallista määritelmää. (Seppälä 2017, 34-35)

Seppälä (2017, 34-35) toteaaakin, että kehitysvammaisista ihmisistä puhutaan vuorotellen – tai jopa samanaikaisesti – sekä vajavaisina ja puutteellisina että kokonaisina ja omassa mittakaavassaan toimintakykyisinä. Seppälän mukaan tästä syntyvä ristiriita on ratkaistava joka kerta, kun yhteiskunnassa valitaan ja päätetään, mitä kehitysvammaisten tarvitsemia palveluita ja tukimuotoja toteutetaan.

Lievästi kehitysvammaiset, itsenäisesti asuvat kehitysvammaiset – eli Seppälän luokittelussa tasoon 0, 1 tai 2 kuuluvat ihmiset – ovat juuri ne, joille sosiaalisesta isännöinnistä on hyötyä. Heidän taitonsa riittävät itsenäiseen asumiseen, mutta he tarvitsevat kuitenkin sellaista apua ja tukea, jota esimerkiksi Turun vammaispalvelujen asuntojen ohjaajien tarjoavat.

2.2 Lievästi kehitysvammaisten itsenäistyminen - taidot ja haasteet

Kaski, Manninen & Pihko (2012, 14-15) toteavat, että ihmisen toimintakykyyn vaikuttavat monet tekijät, ja se syntyy monimutkaisen tapahtumasarjan tuloksena. Kehon rakenteellinen ja toiminnallinen eheys on pohjana perustoiminnoille, ja mielekäs tekeminen on yksilötason toimintaa. Siihen, miten ihminen selviytyy jokapäiväisessä elämässään, vaikuttavat kuitenkin myös yhteiskunta, kulttuuri, teknologia ja elinympäristö. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 14-15)

Sosiaalisia taitoja opitaan läpi elämän, pikkulapsesta lähtien. Elämänkaarensa aikana ihminen joutuu opettelemaan monia uusia rooleja, joihin jokaiseen liittyy erilaisia sosiaalisia taitoja (Seppälä 2017, 110-112). Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa aikuisten tulee varmistaa, ettei lasta loukata. Seppälän (2017, 110-112) mukaan kehitysvammaiset lapset jäävät lasten ryhmäleikeissä ja peleissä yleensä seurailijoiksi tai sivurooliin. Jos alakoululaiset pelaavat esimerkiksi jalkapalloa, kehitysvammaisen lapsi saattaa päästä mukaan vaikkapa maalitolkaksi. Tällaisissa tilanteissa on Seppälän (2017, 110-112) mukaan erittäin tärkeää varmistaa, että lapsi pääsee mukaan peliin positiivisen, tarpeellisen ja kunniallisen roolin kautta. Lisäksi Kaski, Manninen & Pihko (2012, 156-157) muistuttavat, että kodilla on myös kehitysvammaiselle lapselle kaikkein suurin merkitys suotuisana kasvuympäristönä.

Kaski, Manninen & Pihko (2012, 14-15) painottavat, että ammatti-ihmisten on oltava tarkkoja siinä, mitä sanoja käyttävät puhuessaan sairauden tai vamman seurauksista ihmisen oppimis- ja toimintakykyyn. Vaikka ammattikielen käsite voi olla tarkka oikeassa asiayhteydessä, se voi kuitenkin toisessa asiayhteydessä olla koko yksilöä leimaava tai loukkaava. Vastakkain ovat usein käsitteet toimintakyky ja toimintarajoite, ja molempia käsitteitä toki tarvitaan (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 14-15).

Sillä, millaisessa ympäristössä ihminen elää, on suuri vaikutus hänen toimintakykyynsä. Kaskin, Mannisen & Pihkon (2012, 15) mukaan mielekkään suorituksen, tehtävän tai toiminnan tekemistä ja osallistumista voidaan arvioida kahdesta eri näkökulmasta: suoritustason tai suorituskyvyn näkökulmasta. Suoritustaso kuvaa sitä, mitä ihminen tekee nykyisessä ympäristössään ja suorituskky puolestaan tasoa, jonka hän voi parhaimmillaan saavuttaa ympäristössä, jossa suoritusta haittaavia ominaisuuksia ei ole. Niinpä toimintakyky muotoutuu sekä ihmisen älyllisten toimintojen ja niiden rajoitusten että muiden

ominaisuuksien ja ympäristön jatkuvassa vuorovaikutuksessa, eikä pelkän kehitysvammaisuuden vaikeusasteen perusteella voi ennustaa, miten ihminen tulee elämässään selviytymään (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 19).

Seppälän (2017, 110-112) mukaan kehitysvammaisten lasten tilanne hankaloituu nuoruusiässä, sillä silloin ikätovereiden mittapuun sille, kuka on siisti tyyppi ja kuka ei, kiristyy huomattavasti. Seppälä lisää, että nuoret osoittavat hyväksyttävyyttä yleensä hyvin hienosyisillä puheen, käytöksen ja ulkonäön vivahteilla, mikä voi aiheuttaa sosiaalisesti kömpelölle nuorelle vaikeuksia.

Yksi psykososiaalisen toimintakyvyn peruspilareista on sosiaalinen sopeutuminen eli se, että osaa "toimia tilanteen sosiaalisten reunaehtojen mukaan". Sosiaalinen sopeutuminen vaatii sosiaalista kognitiota eli taitoa rekisteröidä ja tulkita tilanteita ja tapahtumia edes suurin piirtein oikein sekä sitä, että pystyy valitsemaan ja sopeuttamaan oman käyttäytymisensä niihin tilanteisiin, joihin on päätytty. (Seppälä 2017, 113)

Lievästi kehitysvammaiset ihmiset ovat henkilökohtaisissa toimissaan yleensä omatoimisia ja kykenevät aikuisina asumaan itsenäisesti tai vähän tuettuina, pystyvät käymään töissä ja pitämään yllä sosiaalisia suhteita. He kuitenkin tarvitsevat työpaikalla useimmiten jatkuvaa opastusta ja valvontaa. Jos tätä apua ei pystytä tarjoamaan, osa nuorista ei pääse kiinni työelämään, ja osa jo töissä olevistakin joutuu jättämään työelämän. Lisäksi lievästi kehitysvammaiset tarvitsevat usein tukea asioimisessa ja tarvitsemiensa palveluiden hankkimisessa sekä rahankäytössä. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 19)

Kaski, Manninen & Pihko (2012, 19) huomauttavat, että jos lievästi kehitysvammaiset jäävät ilman tukea, he ovat helpon johdateltavuutensa vuoksi vaarassa joutua seuraan, joka käyttää heitä hyväkseen tai jonka elämäntapa on muuten sellainen, ettei se sopeudu yhteiskuntaan. Kaski, Manninen & Pihko (2012, 19) lisäävät, että kehitysiässä ilman diagnoosia jäänyt tai kouluiän jälkeen ilman huomiota jäänyt lievä kehitysvammaisuus voi myöhemmin johtaa psyykkiseen sairastumiseen tai psykososiaaliseen umpikujaan. Onkin todella tärkeää, että tukea ja apua saa silloin, kun ihminen sitä tarvitsee, ja ensimmäiseen omaan asuntoon muutto on itse kullekin juuri sellainen hetki.

Oman harjoitteluni jälkeen Turun vammaispalveluiden asunnoilla allekirjoitan huolen siitä, että ilman tukea nämä ihmiset voivat ajautua huonoon seuraan. Sosiaalinen isännöitsijä olisi heille erittäin hyvä tuki siinä mielessä, että he kokisivat sosiaalisen isännöitsijän ennemminkin kaverina kuin työntekijänä. Sosiaalinen isännöitsijä olisi heille seuraa,

joka ei käyttäisi heitä hyväkseen. Huomionarvoista olisi myös se, että sosiaalinen isännöitsijä tulisi erilaisesta taustasta kuin suurin osa kehitysvammaisten ihmisten muusta sosiaalisesta verkostosta. Seppälän (2017, 110-112) mukaan kehitysvammaisten ihmisten sosiaalisissa verkostoissa on lähinnä muita vammaispalvelujen käyttäjiä sekä henkilökuntaa. Perheenjäseniä, ystäviä ja tuttavvia on huomattavasti vähemmän.

2.3 Kehitysvammaisten asumispalvelut ja niiden rakennemuutos

Ympäristöministeriön (2013) mukaan vuonna 2010 Suomessa aloitettiin kehitysvammaisten asumisen ohjelman toteuttaminen. Vuonna 2012 hallitus teki periaatepäätöksen, että kaikilla kehitysvammaisilla on oikeus asua niin kuin muutkin kuntalaiset ja saada ne palvelut, joita he tarvitsevat. Tämä periaatepäätös ohjasi kuntia lakkauttamaan laitospaikat sekä kehittämään asumista ja sen tueksi tarvittavia palveluja. Tarkoitus oli, ettei kukaan kehitysvammaisen asuisi laitoksessa enää vuoden 2020 jälkeen. Kehitysvammaliiton (2021, 8-9) mukaan laitosasumista onkin purettu ja yksilöllisempiä asumisvaihtoehtoja on kehitetty vuosina 2010-2020, ja kehitysvammaisten asumisolot ovat kyllä parantuneet. Kehitysvammaliitto (2021,8-9) kuitenkin toteaa, että valinnan mahdollisuudet ovat yhä rajalliset, ja monet ovat päätyneet muuttamaan ryhmäkoteihin.

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (Finlex 2016) muistuttaa YK:n vammaisia ihmisiä koskevasta ihmisoikeussopimuksesta, joka turvaa mm. oikeuden omaan kotiin:

”a) vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se, missä ja kenen kanssa he asuvat, eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyä asuinjärjestelyä;

b) vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohmainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä;

c) koko väestölle tarkoitettut yhteisön palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa ja vastaavat heidän tarpeitaan.” (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, Artikla 19)

Kehitysvammaliiton (2009, 4) mukaan laitosten alasajo on lisännyt asumispalveluiden käyttäjämääriä, ja samalla palveluissa on alettu korostaa integraatiota ja normalisaatiota. Myös asiakaslähtöisyyttä on alettu korostaa yhä enemmän. Lisäksi kunnille on annettu entistä enemmän päätösvaltaa siitä, miten palvelut järjestetään ja miten ne rahoitetaan. Kuntien lisäksi palveluja voivat tuottaa myös yksityiset yritykset ja järjestöt. (Kehitysvammaliitto 2009, 4)

Myös Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta KVANK (2018) painottaa tavallisen asumisen sekä sen, että saa itse päättää omaa elämää koskevista asioista, tärkeyttä. KVANK (2018) tarkoittaa tavallisella asumisella sitä, että voi asua omien tarpeiden ja toiveiden mukaisessa asunnossa "tavallisella asuinalueella". Ihmisen tulisi itse voida valita asuinpaikkansa, asumismuotonsa sekä sen, kenen kanssa asuu. Kenenkään ei tulisi asua muista ihmisistä erillään tai asua muiden vammaisten kanssa vain siksi, että hänellä itsellään on jokin vamma. Sekä KVANK (2018) että Kehitysvammaliitto (2021, 8-9) painottavat, että kun asumiseen saa riittävästi apua ja tukea, vammaisen henkilö kykenee asumaan omassa kodissa. Se, että kehitysvammaiset pystyisivät muuttamaan omaan kotiin, vaatii Kehitysvammaliiton (2021, 8-9) mukaan irtautumista ajattelumallista, jonka mukaan kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat erityistä asumista erityisissä paikoissa. Monen heistä olisi mahdollista asua tavallisissa asunnoissa ja asuinympäristöissä, kunhan heille suunniteltaisiin yksilöllistä tukea ja palveluita niin, että he itse ja heidät hyvin tuntevat läheiset pääsevät mukaan suunnitteluun (Kehitysvammaliitto 2021, 8-9). Jotta voisi tehdä omaa elämää koskevia valintoja ja päätöksiä, on oltava myös vaihtoehtoja – ja vaihtoehtoista on kerrottava tavalla, jonka henkilö ymmärtää (KVANK 2018).

Kehitysvammaliitto (n.d.) toteaa, että suurin osa kehitysvammaisista, jotka ovat palveluiden piirissä, asuvat kuitenkin ryhmämuotoisesti, vaikka he itse haluaisivat asua omassa kodissa. Kehitysvammaliiton (n.d.) ja Kasken, Mannisen & Pihkon (2021, 158) mukaan asuminen jaetaan autettuun, ohjattuun ja tuettuun asumiseen. Autettu ja ohjattu asuminen ovat ryhmämuotoisia, eli asukkailla on oma huone ja kylpyhuone, mutta muut tilat jaetaan muiden asukkaiden kesken. Autetun asumisen yksiköissä henkilökuntaa on paikalla kellon ympäri, ja ohjatussa asumisessa tukea ja apua saa päivittäin, mutta öisin henkilökunta ei ole paikalla. Tuetussa asumisessa sen sijaan ihminen saa asua omassa kodissa, ja tuki tuodaan suoraan sinne. Hän tarvitsee ohjausta vain pulmatilanteissa (Kehitysvammaliitto n.d.; Kaski, Manninen & Pihko 2012, 158).

Täysikäisiä kehitysvammaisia henkilöitä on Suomessa noin 31 000, ja suurin osa heistä toivoo, että he voisivat asua mahdollisimman itsenäisesti (Kehitysvammaliitto n.d.). Silti Kehitysvammaliiton (2021, 16) mukaan vuoden 2019 lopussa autetussa asumisessa asui jopa 9155 henkilöä, ohjatussa asumisessa 1885 henkilöä ja tuetussa asumisessa 2097 henkilöä. Tuetun asumisen määrä on viime vuosina lisääntynyt, mutta asumismuotojen keskinäinen suhdeluku ei kuitenkaan ole muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana (Kehitysvammaliitto 2021, 16).

Kehitysvammaliitto (2021, 8-9) korostaa myös osallisuuden vahvistamista asuinalueilla ja kunnissa. Kehitysvammaliiton (2021, 97-98) mukaan asumisella ja osallistumisella on paljon vaikutusta ihmisen hyvinvointiin. Asuinympäristö on paikka, jossa voi syntyä mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen, yhteenkuuluvuuden kokemiseen ja vaikuttamiseen (Kehitysvammaliitto 2021, 97-98). Toisaalta esimerkiksi Kehitysvammaliiton toteuttamassa Porukka-hautomossa (joka on tukea tarvitsevien ihmisten kanssa hyvinvointia ja osallisuutta tukevan toiminnan kehittämistä varten suunniteltu toiminnallinen menetelmä) kävi ilmi, että vaikka yhteistä tekemistä ja muiden ihmisten seuraa arvostettiin, myös omassa kodissa yksinolosta tykättiin. Porukka-hautomoon osallistuneet kehitysvammaiset pitivät tärkeänä sitä, että he saivat itse säädellä yksin olemisen määrää (Kehitysvammaliitto 2021, 98-101).

Sosiaalinen isännöinti voisi olla vastaus tukea tarvitsevien ihmisten erilaisiin tarpeisiin ja toiveisiin, sillä sosiaalista isännöintiä tehdään asukkaiden toiveiden pohjalta. Olennaista on myös se, että sosiaalisten isännöitsijöiden järjestämään toimintaan ei ole pakko osallistua, vaan jokainen voi itse päättää, mihin osallistuu ja kuinka usein.

2.4 Sosiaalisen isännöinnin taustaa

Sosiaalinen isännöinti tarkoittaa sitä, että asiakkaiden naapurissa asuva ns. vapaaehtoinen on heidän käytettävissään ja auttaa arkipäiväisissä, spontaaneissa asioissa. Sosiaalinen isännöitsijä on kuin naapurissa asuva kiva kaveri. Isännöinti ei ole hoitotyötä, eikä se korvaa palkallisten ohjaajien antamaa tukea. Isännöitsijöinä voivat toimia opiskelijat, jotka saavat siitä myös opintopisteitä opintoihinsa, mutta mikseivät ketkään tahansa muutkin.

Koska sosiaalinen isännöinti ei liity kehitysvammadiagnoosiin vaan avun ja tuen tarpeeseen, pyrin viittaamaan tästä eteenpäin kehitysvammaisiin asiakkaisiin nimellä asiakas tai asukas, sillä monet voivat kokea vammaisuudesta puhumisen loukkaavana.

Asumisneuvonta ja sosiaalinen isännöinti termeinä ovat selkiytyneet vasta viime vuosina. Aiemmin molempia termejä saatettiin käyttää samastakin asiasta (esim. Backlund 2004, 6), ja toisaalta käytännössä saattoi olla suuriakin eroja eri kuntien välillä. Backlund (2004, 6) toteaa, että termillä "sosiaalinen isännöinti" on ollut vaikeuksia kotiutua suomen kieleen, sillä sosiaalinen mielletään sosiaalihuoltoon liittyväksi kielteiseksi termiksi, kun taas isännöinnistä tulee mieleen talouteen ja tekniikkaan liittyvä termi. Siksi Backlundin mukaan alettiinkin puhua sosiaalisen isännöinnin ohella asumisneuvonnasta. Esimerkiksi Louhivuori (2008) kuvaili sosiaalista isännöintiä Uudenkaupungin mökkikylässä niin, että nykyään siitä käytettäisiin mitä luultavimmin termiä asumisneuvonta. Nykyään asumisneuvonta on ARA:n (2019) mukaan asumisen turvaamiseen tähtäävää moniammatillista työtä, joka on muovautunut osaksi palvelujärjestelmää 2000-luvulla.

Asumisneuvontaa – sellaisena kuin ARA sen määrittelee - järjestettiin vuonna 2019 ainakin 54 eri kunnassa (ARA 2019). Turun kaupungilla on työskennellyt kaupungin oma asumisneuvoja vuodesta 2019 (Youtube 11.2.2020). Nykyään asumisneuvonta kattaa jo kaikki Turun vuokra-asujat, ja palvelu on kaupunkilaisille maksutonta (Turun kaupunki n.d.1., Yle Uutiset 1.4.2020). Myös TVT:llä - jonka asuntoihin Männyn uudet asiakkaat tulevat muuttamaan - on kolme omaa asumisneuvojaa (TVT n.d.). Vaikka asumisneuvonta on ARA:n (2019) mukaan osin myös ennaltaehkäisevää, suurimmassa osassa kunnista se auttaa ratkaisemaan jo syntyneitä ongelmia. Eniten asumisneuvonnan asiakkaiksi tullaan vuokranmaksun häiriöiden ja vuokravelkojen takia (ARA 2019).

Toisin kuin asumisneuvojat, sosiaaliset isännöitsijät eivät ole kaupungin tai yrityksen palkkalistoilla. Sosiaalinen isännöinti ei ole isännöitsijälle kokoaikatyötä, vaan ennemminkin kokemuksen kartuttamista ja uusien ystävyysuhteiden luomista, ja samalla he saavat alennusta asumiskuluista.

Sosiaalisen isännöinnin malli pohjautuu Lontoossa 1990 alkunsa saaneeseen KeyRing-malliin (KeyRing 2018). Mallin perusti määrätietoinen Carl Poll, joka oli kysellyt ihmisiltä, joilla on oppimisvaikeuksia, mitä he haluavat elämältään. Ylivoimaisesti yleisin vastaus oli, että he haluaisivat asua omillaan. He myös toivoivat, että apua olisi saatavilla, kun he tarvitsevat sitä - mutta heillä olisi mahdollisuus myös kieltäytyä avusta, kun he eivät sitä halua. KeyRing-toimintaa järjestettiin aluksi ihmisille, joilla on oppimisvaikeuksia,

mutta sittemmin, vuodesta 2006 lähtien, KeyRing-rinkiin otettiin mukaan muitakin. Nykyään noin kahdella kolmasosalla on oppimisvaikeuksia, mutta mukana on myös mielen-terveysongelmista kärsiviä, kodittomia, iäkkäitä ym. KeyRing tarjoaa niin vertaistukea kuin vapaaehtoistenkin tukea (KeyRing 2018). KeyRingin mukaan “elämä rakentuu ihmisten eikä palveluiden ympärille”. Vernerin eli Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta (2017b), kertoo toiminnan ydinajatuksen olevan, että jokaisella on oikeus omaan kotiin, ja että uskotaan jokaisen omiin voimavaroihin.

Vaikka KeyRing-tukiverkosto perustuu pitkälti vapaaehtoisiin tukihenkilöihin, se on myös osa virallista sosiaalipalvelujen kustantamaa järjestelmää (Vernerin 2017b). Vapaaehtoiset käyttävät vähintään 12 tuntia viikossa omien naapureidensa tukemiseen, ja tavallisesti yhdellä vapaaehtoisella on yhdeksän naapuria “vastuullaan”. Myös samaan verkostoon kuuluvat kehitysvammaiset tukevat toinen toisiaan. Vapaaehtoisten tukihenkilöiden on tunnettava hyvin alueensa palvelut, sillä muun arjen tuen ohella heidän tulee neuvoa naapureita palveluiden käytössä ja ohjata heidät tarvittaessa ammattiavun piiriin. (Vernerin 2017b)

Lahteen kehitettiin KeyRing-mallin pohjalta Suomen ensimmäinen sosiaalisen isännöinnin malli (Virinsalo & Lehtinen 2018). Virinsalon & Lehtisen (2018) opinnäytetyön tarkoituksena oli määrittää, mitä sosiaalisella isännöinnillä ja asumisneuvonnalla tarkoitetaan, sekä avata KeyRing-mallia suomalaisille.

Monissa sellaisissakin kunnissa, alueilla tai yhteisöissä, joissa ei ole tarvetta varsinaiselle asumisneuvonnalle, voi olla tarvetta sosiaaliselle isännöinnille. Esimerkiksi Poutanen & Raitio (2003, 44-45) tulivat opinnäytetyössään siihen lopputulokseen, ettei Liedon kunnassa ollut tarvetta asumisneuvonnalle, sillä asukkaat olivat yleisesti ottaen tyytyväisiä jo olemassa oleviin asumisen palveluihin. Asumisen suurin epäkohta oli asukkaiden osallistumisen ja päätöksentekoon vaikuttamisen vähäisyys. Asukkaille olisi Poutasen & Raition (2003, 44-45) mukaan hyvä järjestää systemaattista ja tavoitteellista toimintaa, sekä tutustuttaa heitä enemmän toisiinsa ja lisätä yhteisöllisyyttä. He korostavat, että toiminnan tulisi olla jatkuvaa, eikä muutama yksittäinen tapahtuma. Mielestäni sosiaalinen isännöinti olisi täydellinen vastaus näihin tarpeisiin.

Sosiaalisen isännöinnin malli on ollut aikaisemmin käytössä Suomessa jo useiden kaupunkien vammaispalveluissa, mutta Turussa sitä ei ole vielä kokeiltu. Muissa kaupungeissa sosiaalisesta isännöinnistä on saatu hyviä kokemuksia (Grönstrand 2017, Karhu 2019, Määttänen 2017, Palokari 2017, Tampereen kaupunki 2019, Vernerin.net 2017a,

Virinsalo & Lehtinen 2018, Yle Uutiset 1.3.2016, Yle Uutiset 20.7.2019, Youtube 26.11.2019).

Ensimmäisenä malli otettiin käyttöön Lahdessa vuonna 2016, ja sittemmin mm. Lappeenrannassa vuonna 2017 (Karhu 2019). Palokarin (2017) ja Virinsalon & Lehtisen (2018) mukaan vuonna 2017 Lahdessa sosiaalisina isännöitsijoinä toimivat kaksi parikymppistä miesopiskelijaa, Virinsalo ja Savolainen. Virinsalo teki aiheesta myös opinäytetyönsä Lahden ammattikorkeakouluun (Virinsalo & Lehtinen 2018). Lappeenrannan ensimmäisenä sosiaalisena isännöitsijänä puolestaan toimi Karhu, joka hänkin teki aiheesta myös opinäytetyön (Karhu 2019). Sekä Virinsalon & Lehtisen (2018) että Palokarin (2017) mukaan mallista hyötyvät sekä opiskelijat että asiakkaat. Opiskelijat – jotka asuvat asiakkaiden naapurissa – saavat alennusta vuokristaan, suoritettua työharjoittelun, sekä mukavaa kokemusta. Asiakkaat sen sijaan saavat apua, järjestettyä toimintaa sekä tutustuvat toisiinsa. Palokarin lista isännöitsijöiden ja muiden asukkaiden yhteisestä tekemisestä on pitkä: he pelailevat, ulkoilevat, grillaavat, käyvät asioilla ja harjoittelevat arjen taitoja. Asukkaat voivat soittaa tutun naapurin ovikelloa esimerkiksi siksi, että tarvitsevat apua lampun vaihtamisessa, ruuanlaitossa tai bussiaikataulujen katsoamisessa (Palokari 2017). Virinsalo & Lehtinen (2018) kertovat sosiaalisten isännöitsijöiden suunnittelevan ja järjestävän asukkaille toimintaa arkipäivisin yhden tunnin ajan. He toteavat, että toimintaa suunnitellaan yhdessä asukkaiden kanssa, ja muutenkin työtehtävät määräytyvät asukkaiden tarpeiden mukaan.

Karhun (2019) mukaan Lappeenrannassa sosiaalinen isännöinti järjestettiin samansuuntaisesti: samaan kerrostaloon muuttivat kuusi asiakasta sekä sosiaalinen isännöitsijä. Samassa talossa ei asu muita. Ensimmäinen sosiaalinen isännöitsijä oli opiskelija, joka sitoutui viettämään asiakkaiden kanssa viisi tuntia viikossa, ja tarvittaessa myös muina aikoina. Sosiaalisen isännöitsijän ei kuitenkaan tarvitse olla koko ajan tavoitettavissa. Lappeenrannassa opiskelijan vuokran alennus oli hoidettu niin, että talon muut asukkaat maksavat alennetun osuuden. Sosiaalinen isännöinti kerrytti myös opintopisteitä opiskelijan opintoihin. (Karhu 2019)

Palokari (2017) toteaa, että sosiaalisen isännöinnin malli on onnistunut lisäämään asukkaiden yhteisöllisyyttä ja turvallisuudentunnetta. Vammaisille ihmisille omaan asuntoon muuttaminen voi olla raskas elämänmuutos, ja vaarana on, että he eristäytyvät neljän seinän sisään. Sosiaaliset isännöitsijät kuitenkin helpottavat muuttoa huomattavasti. Malli ei kuitenkaan sido isännöitsijöitä liikaa. Lahdessa heidän velvollisuutensa oli järjestää asukkaille toimintaa 20 tuntia kuukaudessa, ja raportoida toiminnasta kaupungin

vammaispalveluille. Isännöitsijät eivät myöskään tee hoitotyötä, vaan siitä vastaavat edelleenkin vammaispalvelun ohjaajat ja hoitajat. (Palokari 2017)

2.5 Vammaispalvelut ja sosiaalinen isännöinti Turussa

Turun vammaispalvelujen asunnoilla on tällä hetkellä kolme osastoa: Kurjenkallio, Tervahovi sekä ympäri kaupunkia tarjottava (kotiin, puhelimitse tai toimistolta) ohjauspalvelu. Palvelut on tarkoitettu asiakkaille, jotka asuvat siis itsenäisesti omissa asunnoissaan, mutta tarvitsevat ohjausta. (Turun kaupunki n.d.2)

Turun Mäntymäkeen ollaan juuri rakentamassa vammaispalvelujen asuntojen neljättä yksikköä, ja samalla TVT:n uusia asuntoja, joihin vammaispalvelujenkin asiakkaita tulee muuttamaan. Uuden yksikön nimestä ei ole vielä täyttä varmuutta, mutta tässä työssä sitä kutsutaan nimellä Mänty, Mäntymäen-alueen mukaan. Samalla, kun avataan uusi yksikkö Mänty ja alueelle muuttaa uusia asiakkaita, olisi otollinen hetki aloittaa sosiaalinen isännöintikin.

Toisin kuin sosiaalista isännöintiä, asumisneuvontaa Turussa jo on (Turun kaupunki n.d.1). Poutanen & Raitio (2003, 16-20) viittaavat Kivijärven (2002) raporttiin, jonka mukaan Turussa toteutettiin Asumisneuvoja-projektia jo 2000-luvun alussa. En saanut käsiini Kivijärven raporttia, mutta Poutasen & Raition mukaan projektin kohderyhmänä olivat tuolloin ensisijaisesti asukkaat, jotka asuivat TVT Asunnot Oy:n asunnoissa, mutta myös Varissuon Huolto Oy:n ja Lausteen Huolto Oy:n isännöimät asukkaat. Projektissa asumisneuvoja oli kuin huoltoyhtiön sosiaalinen ammattilainen. Lisäksi Poutanen & Raitio (2003, 16-20) mukaan Turun Halisissa toteutettiin Lähiön sosiaaliset yrittäjät -projekti, joka kesti vuoteen 2004 asti. Halisissa asumisneuvojalla oli oma työpiste keskellä asuintaloja, erillään huoltoyhtiöistä. Se oli ns. matalan kynnyksen paikka, jonne asukkaiden oli helppo mennä asioimaan. Kotikäyntejä Halisten asumisneuvoja ei juurikaan tehnyt (Poutanen & Raitio 2003, 16-20).

Sen lisäksi Turussa oli vuosina 1979-93 käytössä malli, jossa Varsinais-Suomen erityis-huoltopiirin työntekijä asui asiakkaiden naapurissa. Kuulin tästä sattumalta harjoitteluni aikana, ja sain mahdollisuuden haastatella aiheesta vammaispalvelujen asuntojen työntekijää, joka tiesi silloisesta mallista. Tein haastattelun etäyhteydellä Teamsin kautta 5.4.2022 strukturoimattomana syvähaastatteluna eli avoimena haastatteluna. Syvä-

haastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä, ja haastattelija esittää syventäviä kysymyksiä haastateltavan vastauksiin pohjautuen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 45-46). Haastattelu muistuttaa keskustelua, sillä edellinen vastaus aikaansaa seuraavan kysymyksen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 45-46).

Haastateltava kertoi, että Varsinais-Suomen erityishuoltopiirillä oli asumisyksikkö Turun Hannunniitussa luhtitalossa, jonka 12 asunnosta kuusi oli erityishuoltopiirin käytössä (kolme yksiötä, kaksi kaksiota ja yksi kolmio). Työntekijän käytössä oli toinen kaksioista, joka oli luhtitalon alakerrassa muiden asuntojen keskellä. Ympäriällä oli siis asumisyksikön asiakkaita, ja lisäksi myös yläkerrassa oli yksi asumisyksikön asunto. Ympäristö oli rauhallinen ja idyllinen. Alueella oli omakotitaloja, ja aikaisemmin siellä oli myös laidunluetta, ja esimerkiksi lehmien juottopaikka ihan luhtitalon lähellä.

Myös Tervahovin yksikössä yhdellä työntekijällä oli aikoinaan asumisvelvollisuus, mutta se erosi Hannunniitun mallista melkoisesti, sillä Tervahovissa työntekijä asui eri talossa, toisella puolella tietä. Työntekijä ja asiakkaat eivät siis olleet toistensa silmien alla samalla tavalla kuin Hannunniitun luhtitalossa, jossa jokainen näki ja kuuli, kun naapuri lähti ulos tai tuli kotiin.

Hannunniitun yksikössä oli kaksi työntekijää, joista toinen oli osa-aikainen. Kokoaikaisella työntekijällä, joka teki aamu-, ilta- ja viikonloppuvuoroja, oli asumisvelvollisuus yksikössä. Monet asiakkaista eivät tarvinneet työntekijän tukea hänen vapaa-ajallaan, mutta yksi tarvitsi useinkin. Siitä huolimatta, etteivät monet asiakkaat varsinaisesti pyytäneet apua työntekijän ollessa vapaalla, asumisvelvollisuus oli työntekijästä tuntunut siltä, kuin olisi aina töissä. Jos esimerkiksi hän itse tuli myöhään illalla kotiin, asiakkaat näkivät sen. Toisaalta työntekijä koki tietävänsä liikaa asiakkaiden vapaa-ajasta, koska väistämättä näki, mitä he tekivät vapaa-ajallaan. Tämä johti siihen, että asumisvelvollinen työntekijä vietti yleensä kaikki lomansa ja pidemmät vapaansa poissa kotoa, sillä kotona ollessa tunsikin olevansa aina töissä, "kuin olisi narut koko ajan käsissä". Vapaa-ajalla olisi halunnut löysätä naruja. Lisäksi oli tuntunut siltä, että itsenäisesti pärjäävistä asiakkaista pidettiin turhan paljon huolta. Loppujen lopuksi asumisvelvollisuudesta luovuttiinkin juuri työntekijän itsensä toiveesta, kun yksikkö siirtyi vuonna 1994 erityishuoltopiiriltä Turun kaupungille. Koko yksikkö suljettiin kuitenkin vasta vuonna 2012, kun yksikön asiakkaiden tarpeet alkoivat iän myötä olla suuremmat, eikä kaksi työntekijää (siihen aikaan kokopäiväisiä työntekijöitä molemmat) enää ollut tarpeeksi.

Siitä huolimatta, että asumisvelvollisuudesta luovuttiin, oli itse siellä asunut työntekijä tykännyt työstä ja siitä, että asumisvelvollisuus lisäsi yhteisöllisyyttä. Kesäisin luhtitalon asukkaat grillailivat yhdessä, ja lauantaisin samaa sukupuolta olevat asiakkaat kävivät saunassa yhdessä työntekijän kanssa. Myös toista sukupuolta olevia asiakkaita kannustettiin käymään saunassa porukalla, vaikkei kukaan työntekijä ollutkaan mukana.

Sosiaalisen isännöitsijän malli tulee eroamaan entisestä asumisvelvollisuudesta siten, ettei sosiaalinen isännöitsijä ole töissä asumisyksikössä. Hänellä on siis ”narut käsissään” vain vapaa-ajallaan. Lisäksi uudet talot Mäntymäessä ovat kerrostaloja, joten naapureiden menemisiä ja tulemisiä ei pysty seuraamaan samalla tavalla kuin luhtitalossa. Haasteeksi saattaa kuitenkin tulla se, mihin vedetään raja sosiaalisen isännöinnin ja muun oman elämän välille. Seuraavaksi pohdimme myös muita haasteita.

2.6 Haasteita sosiaalisen isännöinnin aloittamisessa

Virinsalon & Lehtisen (2018) mukaan sosiaalisen isännöinnin mallin kehittämisen haasteina ovat olleet vapaaehtoisten opiskelijoiden harvalukuisuus sekä se, että toimintaan soveltuvia henkilöitä on vaikea löytää. He toteavat myös valtaväestön asenteiden ja tietoisuuden kehitysvammaisuudesta hankaloittavan toiminnan kehittämistä. Myös Turussa vastaan voivat tulla samat haasteet. Korona-aikana ihmiset ovat tosin innostuneet vapaaehtoistyöstä aiempaa enemmän, mutta uskon, että sairastumisen pelko voi myös vähentää esimerkiksi itse riskiryhmään kuuluvien halukkuutta sosiaalisesti isännöitsijäksi.

Oman haasteensa saattaa tuottaa se, että vaikka muuten sopiva henkilö löytyisikin, ei hänen elämäntilanteensa välttämättä ole juuri sillä hetkellä sellainen, että hän olisi valmis muuttamaan. Lisäksi sosiaalisen isännöinnin malli on ainakin toistaiseksi sidottu Mäntymäen alueeseen, ja jollekulle sijainti saattaa olla este ryhtyä sosiaalisesti isännöitsijäksi. Jos Mänty sijaitsee esimerkiksi kaukana sosiaalisen isännöitsijän paikasta kiinnostuneen ihmisen työpaikasta tms., hän saattaa jättää hakematta paikkaa.

3 KEHITTÄMISTYÖN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

3.1 Tavoitteet ja kehittämistehtävät

Tämän opinnäytetyön tärkein kehittämistehtävä on muovata valmiista sosiaalisen isännöinnin mallista sellainen, että se palvelisi mahdollisimman hyvin Turun vammaispalvelujen asiakkaiden tarpeita. Kehittämistehtäviä ovat myös yhteistyöstä sopiminen Turun AMK:n, ja mahdollisesti myös Turun yliopiston kanssa opintopisteisiin liittyen. Alun perin suunnitelma oli myös sopia tulevien isännöitsijöiden vuokrasta ja mahdollisista muista eduista (esimerkiksi bussikortista ja puhelimesta) Turun kaupungin kanssa, mutta työn aikana selventyi, että Turun vammaispalvelujen asunnot sopii näistä kaupungin kanssa vasta sitten, kun malli on muuten valmis. Turun vammaispalvelujen asunnot sopii myös asunnoista, joihin sosiaaliset isännöitsijät tulevat muuttamaan, TVT:n kanssa, joten se ei kuulu tämän opinnäytetyön tehtäviin.

Alkuperäinen tavoitteeni oli, että opinnäytetyö olisi ollut valmis vuoden 2021 loppuun mennessä, mutta tavoiteajankohta siirtyi kevääseen 2022. Aluksi suunnitelmassa oli, että Turun kaupunki voisi ottaa mallin suoraan käyttöönsä syksyllä 2022, mutta myöhemmin tarkentui, että ensimmäistä tai ensimmäisiä sosiaalisia isännöitsijöitä rekrytoitaisiin vasta joulukuussa 2022 valmistuvaan TVT:n taloon. Tavoite on, että tulevien isännöitsijöiden ”työhön” ja opintopisteisiin liittyvät käytännön asiat on kuitenkin ratkaistu syksyyn mennessä, ja asioista sovittu oppilaitosten kanssa. Alun perin ajatuksena oli, että vammaispalvelujen asunnoilla olisi tämän työn tuloksena ollut käytössään allekirjoituksia vaille valmis sopimus sosiaalisen isännöinnin toiminnasta, mutta sitä ei vielä tässä opinnäytetyössä tosiaan tehdä, sillä etuuksista sovitaan myöhemmin.

Kehittämistyötä voidaan arvioida keskustelemalla sekä vammaispalvelujen asuntojen työntekijöiden, asiakkaiden että yhteistyöoppilaitosten kanssa. Näin voidaan varmistaa, että kehitetty malli vastaa odotuksia. Lopullinen arvio kehittämistyöstä saadaan kuitenkin vasta sitten, kun tulevat sosiaaliset isännöitsijät on valittu ja toiminta lähtenyt käyntiin.

3.2 Toiminnallinen opinnäytetyö

Mitä tulee tämän opinnäytetyön laatuun, on tämä toimeksiantajan pyynnöstä tehtävä toiminnallinen opinnäytetyö. Salonen (2013) toteaa, että tutkimuksellinen ja toiminnallinen

opinnäytetyö ovat pääpiirteiltään samanlaisia: molemmissa on tietoperusta, toimijat, menetelmät, materiaali ja aineistot sekä tuotos tai tulos. Niissä on kuitenkin myös eroja, joista Salosen mukaan oleellinen ero on se, että toiminnallisesta opinnäytetyöstä syntyy tuotos (esimerkiksi malli), kun taas tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus on luoda uutta tietoa, yleensä tutkimusraportin muodossa. Toisena tärkeänä erona Salonen pitää sitä, että toiminnallisessa opinnäytetyössä on mukana eri toimijoita työn eri vaiheissa. Esimerkiksi tässä opinnäytetyössä teen haastatteluja ja olen muutenkin yhteydessä eri toimijoihin, esimerkiksi Turun korkeakouluihin. Tutkimuksellisen opinnäytetyön keskeinen toimija on sen sijaan opiskelija (Salonen 2013).

Vilkan & Airaksisen (2003, 16-19) mukaan on tärkeää, että toiminnallinen opinnäytetyö tehtäisiin toimeksiantona, sillä sen lisäksi, että toimeksianto voi auttaa saamaan jalkaa oven väliin työmarkkinoilla, se lisää myös opiskelijan vastuuntuntoa opinnäytetyöstä ja kehittää projektinhallintaa. Monet Vilkan ja Airaksisen (2003, 23-26) ohjattavista opiskelijoista ovat myös toivoneet, että heidän opinnäytetyöstään olisi hyötyä jollekin. Toki tämä tavoite voi toteutua silloinkin, kun opinnäytetyö on tehty ilman toimeksiantoa, mutta toimeksianto takaa sen, että työllä on jo alusta asti merkitystä jollekulle muullekin kuin opiskelijalle itselleen. Ennen tämän opinnäytetyön aloittamista en tuntenut Turun vammaispalveluja ollenkaan, vaan aihe löytyi koulun kautta. Halusinkin aiheeksi toimeksiantajan itse antaman aiheen juuri sen vuoksi, että toiminnallisen työn tulos tulisi varmasti hyötykäyttöön.

Vilka & Airaksinen (2003, 23-26) mainitsevat tärkeäksi myös sen, että aihe motivoi opiskelijaa lisäämään omia tietojaan ja kehittämään taitojaan, sekä tukee hänen urasuunnitelmiaan. Lisäksi Vilka & Airaksinen (2003, 26) suosittelevat toimeksiantajaan työsuhteessa tai harjoittelussa olevia opiskelijoita sopimaan toimeksiantajan kanssa siitä, mitä tehdään opinnäytetyönä ja mitä palkkatyönä tai harjoitteluna. Myös tämän opinnäytetyön kohdalla asia oli otettava huomioon.

Toiminnallisen opinnäytetyön toimintasuunnitelma vastaa siihen, mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään (Vilka & Airaksinen 2003, 26-27). Vilkan & Airaksisen mukaan toimintasuunnitelman avulla opiskelija jäsentää ensinnäkin itselleen, mitä hän on tekemässä. Lisäksi hän osoittaa kykenevänsä johdonmukaiseen päättelyyn sekä ideassa että tavoitteissa. Kolmanneksi toimintasuunnitelma on lupaus siitä, että opiskelija todella toteuttaa opinnäytetyön. Tässä opinnäytetyössä suunnitelma oli erityisen tärkeä myös siksi, että se oli liitettävä Turun kaupungille tehtävään lupahakemukseen. Sen pohjalta saatiin lupa haastatella vammaispalvelujen asuntojen työntekijöitä.

Vilka & Airaksinen (2003, 38-41) pitävät aiheanalyysin tärkeimpänä osa-alueena opin- näytetyön kohderyhmää ja sen mahdollista rajausta. Tässä opinnäytetyössä kohde- ryhmä on rajattu jo itse toimeksiannossa: kohderyhmänä ovat Turun vammaispalvelujen asuntojen tulevan neljännen yksikön asiakkaat. Toki sosiaalisen isännöinnin mallia voi- daan, toivottavasti, käyttää tulevaisuudessa myös muissa kaupungin kohteissa ja eri kohderyhmille, mutta tässä työssä keskitytään Mäntymäkeen avattavaan uuteen yksik- köön. Mitä tulee itse sosiaalisiin isännöitsijöihin, rajataan potentiaalisiksi isännöitsijöiksi Turun Ammattikorkeakoulun sekä Turun yliopiston opiskelijat.

3.3 Toimintaympäristö

Tämän opinnäytetyön tärkein kehittämistehtävä on muovata valmiista sosiaalisen isän- nöinnin mallista sellainen, että se palvelisi mahdollisimman hyvin juuri Turun vammais- palvelujen asiakkaiden tarpeita. Turun malli kehitetään ratkaisu- ja voimavarakeskei- sesti. Sosiaalisen isännöinnin tavoitteena on tukea asiakkaiden itsenäistymistä ja ennal- taehkäistä syrjäytymistä; ei tekemällä asioita heidän puolestaan, vaan yhdessä heidän kanssaan. Monet asiakkaista ovat nuoria, jotka muuttavat ensimmäiseen omaan asun- toon, joten he tarvitsevat paljon tukea uuteen arkeen totuttelemisessa. Kun he ovat ensin tottuneet tekemään asioita yhdessä, tavoitteena olisi, että he alkaisivat tehdä niitä myös itsenäisesti, ilman sosiaalista isännöitsijää. Kun yhteisöllisyyttä saadaan lisättyä kaikkien naapureiden kesken, ei sosiaalista isännöitsijää välttämättä enää tarvitakaan jokaiseen menoon ja suunnitelmaan mukaan. Myös sosiaaliset isännöitsijät järjestävät toimintaa omien vahvuksiensa ja kiinnostuksen kohteidensa pohjalta, vaikkakin enemmän vaa- kakupissa painavat asiakkaiden tarpeet ja toiveet.

Koska Turun vammaispalvelujen asunnoilla on jo muita yksiköitä, avataan uusi yksikkö Mänty hyvälle pohjalle. Mitä luultavimmin osa työntekijöistäkin tulee olemaan niitä am- mattilaisia, jotka ovat jo aikaisemmin työskennelleet vammaispalvelujen asunnoilla. Heillä on siis jo paljon kokemusta ja tietoa siitä, miten uusien asiakkaiden kanssa toimi- taan, ja siksi he osaavat tukea ja ohjata myös tulevia sosiaalisia isännöitsijöitä.

Turku on opiskelijakaupunki, jossa on kaksi yliopistoa ja neljä ammattikorkeakoulua. Niissä opiskelee lähes 40 000 opiskelijaa (Turun kaupunki n.d.3), joten potentiaalisia opiskelevia sosiaalisia isännöitsijöitä on monia. Yhtenä tämän työn kehittämistehtävänä on sopia oppilaitosten kanssa yhteistyöstä opintopisteiden saamiseksi, ja päätin ottaa asian tiimoilta yhteyttä Turun Ammattikorkeakouluun ja Turun yliopistoon. Valitsin juuri

nämä oppilaitokset, sillä ne ovat Turun suurimmat korkeakoulut. Turun AMK oli luonnollinen valinta myös siksi, että tämä opintonäytetyö on Turun AMK:n työ, ja uskoisin, että sosionomikoulutuksessa olisi kaikkein eniten opiskelijoita, joita sosiaalinen isännöinti saattaisi kiinnostaa.

3.4 Kehittämistyön ajallinen eteneminen

Alkuperäinen ja lopullinen aikataulusuunnitelma eroavat melko paljon toisistaan. Siksi kuvaan seuraavassa taulukossa molempia:

Suunniteltu ajan-kohta	Toiminta	Lopullinen ajan-kohta (jos muuttunut suunnitelmasta)
10.2.-2.3.2021	Sähköpostittelua ja puhelu toimeksiantajan kanssa, lisätietoa toimeksiantosta	
3.3.-20.4.2021	Suunnitelman työstäminen	
22.4.2021	Käynti vammaispalvelujen asunnoilla, pohditaan asiakasnäkökulmia jne.	
Huhti-elokuu 2021	Teoriaosuuden työstäminen	Lokakuu 2021-helmikuu 2022
17.5.2021	Lupahakemus Turun kaupungille, selvittää tarvitaanko lupa myös Tampereen kaupungilta (Tampereelta ei tarvita)	
Elo-syyskuu 2021	Turun vammaispalvelujen asuntojen sekä Tampereen kaupungin työntekijöiden haastattelut	Tampere tammi-kuu, Turku helmikuu 2022
Syysy 2021	Mallin kehittäminen vastausten perusteella, sopimukset koulujen kanssa	Kevät 2022
Loppuvuosi 2021	Raportointi	Kevät 2022
Joulukuu 2021	Valmis työ	Kesä 2022

Taulukko 1. Kehittämistyön aikataulu

3.5 Kehittämis- ja tutkimusmenetelmät

Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2009, 132-133) mukaan soveltavan tutkimuksen tehtävä on tullut toimeksiantajan aloitteesta ja se on aikaan sidottu, ja sen tehtävänä on ratkaista ongelma, aikaansaada vaikutuksia, kehittää palveluita tai interventioita sekä myös ennustaa vaikutuksia. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus perustuu haastatteluihin ja niissä ilmeneviin merkityksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135-137). Tämä työ on strategiselta luonteeltaan soveltava tutkimus, ja tutkimus on kvalitatiivista eli laadullista. Kehittämistyön aihe tuli toimeksiantajalta, se on sidottu aikaan eli siihen hetkeen, kun uusi yksikkö Mänty avataan, ja tarkoitus on kehittää uutta palvelua eli sosiaalista isännöintiä ja samalla ennustaa, miten se toimisi Turussa.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 137-139) jakavat tutkimukset neljään ryhmään tutkimuksen tarkoituksen mukaan: *kartoittavaan, selittävään, kuvailevaan ja ennustavaan* tutkimukseen. He kuitenkin korostavat, että tietty tutkimus voi sisältää enemmän kuin yhden tarkoituksen, ja että tarkoitus voi myös muuttua tutkimusta tehdessä. Tämä opinnäytetyö on sekä selittävä että ennustava. Selittävä se on siinä mielessä, että etsin selitystä sosiaalisen isännöinnin mallin hyödyille muissa kaupungeissa; mitä syy-seuraus – suhteita sosiaalisen isännöinnin mallin käytöllä ja asiakkaiden sekä sosiaalisten isännöitsijöiden hyvinvoinnilla on ollut. Ennustava se on sen sijaan siinä mielessä, että yritän ennustaa, miten malli parhaiten palvelisi Turun vammaispalvelujen asiakkaita, niin että seuraukset ilmiöstä (sosiaalisen isännöinnin mallista) olisivat mahdollisimman positiivisia.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 160-161) pitävät kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana todellisen elämän kuvaamista mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivinen tutkimus ei voi olla perinteisessä mielessä täydellisen objektiivinen, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään, "kietoutuvat saumattomasti toisiinsa" (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161). Tässä kehittämistyössä tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat siinäkin mielessä toisiinsa, että tein myös työharjoittelun Turun vammaispalveluiden asunnoissa, ja olen suunnitellut tämän työn haastattelukysymykset osittain sen pohjalta, mitkä asiat vaikuttivat omasta mielestäni tärkeiltä sosiaalisen isännöinnin mallin kehittämisessä. Asiat, jotka jäivät pohdituttamaan itseäni, korostuvat varmasti myös kysymyksissä.

Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2009, 160-161) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset voivat olla vain ehdollisia selityksiä tietyssä paikassa tiettyyn aikaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena onkin pikemminkin "löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus)väittämiä". (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161). Niinpä muiden kaupunkien kokemukset sosiaalisesta isännöinnistä eivät ole todistusaineistoa siitä, että malli toimisi samalla tavalla myös Turussa. Muiden kaupunkien kokemuksista voidaan kuitenkin saada apua ja ideoita siihen, millaiseksi Turun malli kannattaisi kehittää. Ei voida myöskään olettaa, että Turun malliin liittyvät ehdotukset edustaisivat kaikkien Turun vammaispalvelujen työntekijöiden tai asiakkaiden näkemyksiä, vaan ne ovat vain tiettyjen vastaajien esiin tuomia ajatuksia ja kokemuksia.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2009, 164) toteavat, että kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerätään luonnollisissa, todellisissa tilanteissa, ja ihmistä pidetään yleensä tiedon keruun parhaana instrumenttina. Työ perustuu enemmän tutkijan omiin havaintoihin ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin mitattavissa olevaan tietoon. Tutkimuksen lähtökohtana ei myöskään ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston monipuolinen tarkastelu. Mitä aineiston keruuseen tulee, suositaan siinä metodeja, joissa tutkittavat pääsevät itse ääneen: esimerkiksi erilaiset haastattelut, havainnoinnit sekä erilaisten tekstien ja dokumenttien diskursiiviset analyysit (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164). Niinpä tässäkin kehitystyössä käytetään haastatteluja. Myös tutkijan omat havainnot työharjoittelun ajalta vaikuttanevat siihen, millaiseksi Turun malli kehittyy.

Yksinkertaisimmillaan haastattelua voidaan sanoa keskusteluksi, jolla on ennalta määritetty tarkoitus. Haastattelu eroaa keskustelusta kuitenkin siten, että haastattelun tarkoitus on kerätä tietoa, ja se on siksi ennalta suunniteltua toimintaa, jolla on päämäärä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 42). Tässä työssä haastattelu toteutuu parhaimmillaan silloin, kun teen haastattelun Turussa olleesta mallista, jossa työntekijällä oli asumisvelvoite.

Hirsjärven & Hurmeen (2001, 20) mukaan tutkimuksen eri vaiheissa tulee esiin erilaisia eettisiä kysymyksiä. Ensinnäkin tutkimuksen tarkoitusta oli tarkasteltava tieteellisen näkökulman lisäksi siten, että se parantaisi tutkittavana olevien ihmisten tilannetta. Tässä kehitystyössä sosiaalisen isännöinnin suunnittelu parantaneekin myös haastateltavien tilannetta siinä mielessä, että jos sosiaalinen isännöinti lähtee hyvin käyntiin, helpottaa se myös ohjaajien työtä. Ennen kaikkea tarkoituksena on kuitenkin parantaa Männyn asiakkaiden tilannetta.

Mitä tulee tutkimuksen suunnitelmaan, Hirsjärvi & Hurme (2001, 20) muistuttavat, että tutkimuksen kohteina olevilta henkilöiltä tulee saada suostumus tutkimukseen ja taata heille luottamuksellisuus. Kaikki haastateltavat, joita tässä työssä haastattelen, ovat vastanneet kysymyksiini vapaasta tahdostaan, eivätkä heidän henkilötietonsa tule näkyviin minnekään. Lisäksi olen pyrkinyt tekemään haastatteluista mahdollisimman stressittömän vastaajille. Hirsjärven & Hurmeen (2001, 20) mukaan on otettava huomioon, voiko haastattelutilanne aiheuttaa haastateltaville esimerkiksi stressiä. Alun perin suunnittelin kasvokkain tai etäyhteydellä tehtäviä haastatteluja, mutta koska tapaamisia oli vaikea sopia etukäteen, päädyin sähköpostitse tehtäviin kyselyihin. Näin haastateltavat saivat vastata juuri silloin, kun heillä oli parhaiten aikaa.

3.6 Aineistot

Tässä kvalitatiivisessa työssä oli alun perin tarkoitus käyttää aineiston hankinnan metodina sekä puolistrukturoitua haastattelua että Delfoi-haastattelumenetelmää. Loppujen lopuksi kuitenkin luovuin Delfoi-menetelmästä, joka on Jyväskylän yliopiston (n.d.) ja Kamppisen, Kuusen & Söderlundin (2002) mukaan laadullinen menetelmä tulevaisuuden näkymien ja muutosten ennustamiseen tai epäselvien ja arvaamattomien asioiden ymmärtämiseen. Loppujen lopuksi päätin tehdä myös Turun työntekijöille puolistrukturoidun haastattelun sähköpostitse. Haastattelujen sopiminen kasvotusten tiettynä ajankohtana osoittautui liian haastavaksi, koska opinnäytetyön tekeminen oli jo venynyt muista syistä, ja valmiin mallin tulee joka tapauksessa olla valmis viimeistään syksyllä 2022.

Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat ennalta määrättyjä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 207-210; Hirsjärvi & Hurme 2001, 44-45). Käytän lähtökohtaisesti strukturoitua haastattelua, mutta annan haastateltaville myös mahdollisuuden kertoa vapaasti, mitä muuta heille tulee mieleen sosiaaliseen isännöintiin liittyen. Kysymyksissä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. Haastavinta strukturoidussa (tai puolistrukturoidussa) haastattelussa on haastattelulomakkeen ja kysymysten muotoilu (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44-45), ja itsellenikin meni tovi niiden miettimiseen. Itse haastattelu sen sijaan on helppo toteuttaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44-45), ja näin on tässäkin kehittämistyössä, varsinkin koska lähetän kysymykset ja saan vastaukset sähköpostitse, eikä kirjallisia vastauksia näin ollen tarvitse litteroida.

Toisaalta se, että teen haastattelut korona-aikana etänä sähköpostitse, tuo myös oman haasteensa haastatteluihin. Alun perin olin ajatellut, että etäyhteydelläkin haastattelut olisi ollut parempi tehdä etäyhteydellä (esimerkiksi Teamsissä) kuin sähköpostitse, mutta päädyin lopulta sähköpostiin, koska haastatteluajkojen sopiminen osoittautui haasteelliseksi. Kasvotusten tai etäyhteydellä käytävässä keskustelussa saattaisi tulla esiin enemmänkin ideoita. Ideaalitulanteessa keskustelisin myös vammaispalvelujen asuntojen nykyisten tai tulevien asiakkaiden kanssa, mutta haastattelujen järjestäminen ei ollut korona-aikana mahdollista. Pysin saamaan asiakkaiden tarpeet ja toiveet kuitenkin mahdollisimman hyvin esille työntekijöiden kautta.

Koska sosiaalisen isännöinnin mallista on kokemusta jo muissa kaupungeissa, haastattelun tässä työssä Tampereen kaupungin työntekijöitä heidän kokemuksistaan.

Haastateltavat henkilöt on valittu etukäteen - eli Tampereen ja Turun kaupungin tietyt työntekijät. Vastaaajien henkilötietoja ei kerätä eikä kirjoiteta ylös minnekään, sillä se ei toisi kehittämistyölle lisäarvoa. Haastateltavat – joita on noin kymmenen – erotetaan toisistaan vain nimeämällä heidät ”työntekijä 1:ksi”, ”työntekijä 2:ksi”, jne. Vaihtoehtoisesti kokoan kaikkien vastausten pohjalta yhteenvedon, jossa ei eritellä edes sitä, mitkä vastaukset ovat saman työntekijän, vaan kaikkien kommentit nivoutuvat yhtenäiseksi pohdinnaksi. En kerää vastaaajista myöskään taustatietoja, sillä työyhteisö on niin pieni, että vastaajat voisivat olla jo pelkästään taustatietojen avulla tunnistettavissa. Turun kaupungin työntekijöiden haastattelemiseen tarvitaan tutkimuslupa Turun kaupungilta, joten hain luvan kaupungilta.

Haastattelut ovat laadullisia. Jokainen vastaus otetaan huomioon, eikä vastausten yleisyydellä ole suurta merkitystä. Koska jokaisen asiakkaan tarpeet ovat erilaisia, on jokainen tuen tarvekin yhtä tärkeä - eivätkä vain vastauksissa yleisimmin esiintyvät tuen tarpeet.

Haastateltavat on valittu etukäteen, mutta kehittämistyön aikana esiin tuli kuitenkin myös lumipallo-otanta. KvaliMOTV:in eli kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristön (n.d.) mukaan lumipallo-otannassa tutkijalla on aluksi joku avainhenkilö, jonka kautta hän kuulee toisesta henkilöstä, joka voi myös antaa tutkimukselle tärkeää tietoa. Ollessani harjoittelussa Turun vammaispalveluissa sain kuulla mallista, jossa vammaispalvelujen työntekijällä oli 1980- ja 1990-luvuilla asumisvelvoite asiakkaiden naapurissa. Sain siis kuulla tulevilta haastateltavilta henkilöstä, joka voisi kertoa siitä lisää. Tosin varsina-

sesta lumipallo-otannasta ei ole kyse, sillä en silloin vielä haastatellut Turun vammais- palvelujen työntekijöitä - mutta he tiesivät kuitenkin olevansa tulevia haastateltavia. Sain mahdollisuuden haastatella työntekijää, joka osaa kertoa sen ajan mallista – joka muistutti melkoisesti sosiaalisen isännöinnin mallia, joskin isännöitsijät olivat vapaaehtoisuuden sijaan työsuhteessa.

3.6.1 Tampereen malli

Yksi niistä kaupungeista, joissa sosiaalisen isännöinnin malli on ollut käytössä jo aikaisemminkin – vuodesta 2018 lähtien – on Tampere. Toimeksiantajani oli ollut jo aikaisemmin yhteydessä Tampereen kaupunkiin malliin liittyen, joten minun oli luonnollista pyytää haastateltaviksi juuri Tampereen työntekijöitä. Tampere on myös siinä mielessä hyvä valinta, että kaupunki on suurin piirtein samaa kokoluokkaa kuin Turku.

Hirsjärven & Hurmeen (2001, 58) mukaan tutkimukseen tulisi haastatella juuri niin monta henkilöä kuin on välttämätöntä, jotta saa tarvitsemansa tiedon. Tässä työssä haastattelin kahta Tampereen kaupungin työntekijää sosiaalisen isännöinnin Tampereen-mallista, ja se oli riittävästi. Kyseisillä henkilöillä on paljon tietoa sosiaalisesta isännöinnistä Tampereella, ja tuskin olisin saanut paljon uutta ja oleellisempaa tietoa muilta, vaikka olisin haastatellut useampaakin ihmistä. Tein haastattelun sähköpostitse, mikä onnistui hyvin, sillä haastateltavat vastasivat kysymyksiin hyvin kattavasti.

Tein kysymykset siltä pohjalta, mitkä asiat olivat epäselviksi vielä sen jälkeen, kun olin etsinyt tietoa sosiaalisesta isännöinnistä muista lähteistä. Etenkin konkreettisista asioista, kuten sosiaalisten isännöitsijöiden rekrytoinnista, tarvittiin lisää tietoa. Lisäksi toivoin lisää tietoa siitä, miten malli on yleisesti ottaen toiminut, sekä toiminnasta korona-aikana. Kaikki tieto, jonka olin löytänyt sosiaalisesta isännöinnistä muissa kaupungeissa, oli nimittäin ajalta ennen koronarajoituksia. Esitin haastateltaville seuraavat kysymykset:

- Miten sosiaaliset isännöitsijät rekrytoitiin? Kuinka paljon hakijoita oli?
- Onko sosiaalisen isännöitsijän paikka määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva?
- Mitä etuja sosiaalinen isännöitsijä saa? Bussikortin, puhelimen, alennusta vuokrasta...? Ovatko etuudet verottomia? Miten vuokranalennus on mahdollistettu (esim. Maksavatko muut asiakkaat vai kaupunki alennetun osuuden?)
- Miten yhteistyö kaupungin kanssa sujui? Tuliko vastaan haasteita? Millaisia?

- Miten yhteydenpito sosiaalisten isännöitsijöiden ja kaupungin työntekijöiden välillä on hoidettu?
- Miten asukkaat ovat ottaneet sosiaaliset isännöitsijät vastaan?
- Kuinka paljon sosiaalisten isännöitsijöiden aikaa on tarvittu? Paljonko on järjestettyjä aktiviteetteja, entä paljonko spontaaneja tapaamisia?
- Mistä asukkaat ovat eniten tai vähiten tykänneet?
- Onko asiakkaiden ja sosiaalisten isännöitsijöiden yhteistä aikaa pitänyt jotenkin rajoittaa? Onko esim. joku asiakas tullut soittamaan ovikelloa häiritsevän usein tai sopimattomaan kellonaikaan tms.?
- Miten sosiaalinen isännöinti on hoidettu korona-aikana?
- Mitä olisi voinut tehdä toisin, tai voisi edelleen kehittää?
- Mitä muuta haluaisit kertoa sosiaaliseen isännöintiin liittyen?

Haastateltavat kertoivat, että sosiaalisten isännöitsijöiden rekrytointia varten kaupungin työntekijä kävi kouluissa kertomassa mahdollisuudesta ryhtyä sosiaaliseksi isännöitsijäksi, ja lisäksi viestiä levitettiin sosiaalisessa mediassa. Ensimmäinen rekrytointi sai aikaan paljon kiinnostusta, ja aihe pääsi mm. Ylen paikallisradioon, Aamulehteen ja Tampereen kaupungin asukaslehteen. Ongelmana kuitenkin oli, että kiinnostus jäi vain tiedon tasolle. Ihmisiä oli vaikea saada kiinnostumaan niin, että he olisivat kiinnostuneet itse tekemään tällaista lähes vapaaehtoistyöhön verrattavissa olevaa työtä. Tampereen työntekijät saivat huomata, että nykyaika on etäännyttänyt monia talkootyöstä ja lähimmäisen auttamisesta. Kahteen ensimmäiseen sosiaalisen isännöitsijän paikkaan tuli vain viisi hakemusta. Nyt keväällä 2022 olevaan avoimeen paikkaan sana ei ole kiirinyt, vaikka on kovasti yritetty.

Sosiaalisten isännöitsijöiden sopimus tehdään tilanteen mukaan, eli periaatteessa toistaiseksi voimassa olevaksi. Määräaikaisuuttakaan ei ole poissuljettu, jos sosiaalinen isännöitsijä tietää alusta alkaen, että voi sitoutua vain tietyksi aikaa. Toki asukkaiden etu on, että toiminta olisi pitkäjänteistä, eikä alle vuoden sopimuksiin siksi mielellään lähdetä.

Isännöitsijät saavat itselleen bussikortin, puhelimen sekä alennusta vuokrasta. He maksavat vain puolet vuokrasta, ja kaupunki toisen puolen. Edut ovat verottomia. Lisäksi sosiaalista isännöintiä voi opinnollistaa. Tampereella sillä voi suorittaa esimerkiksi joitain harjoitteluiden osia, tehtäviä, hankkeita tai siihen voi räätälöidä esimerkiksi opinnäytetyön.

Yhteistyö Tampereen kaupungin kanssa on sujunut hyvin, koska asiaa suunniteltiin alusta alkaen yhdessä. Mitä tulee sosiaalisten isännöitsijöiden ja kaupungin työntekijöiden väliseen yhteydenpitoon, se on hoidettu säännöllisillä tapaamisilla. Lisäksi puolin ja toisin voidaan laittaa viestiä (sähköpostia, tekstiviestejä).

Lähtökohtana on ollut, että kerran kuukaudessa sosiaaliset isännöitsijät ovat järjestäneet pidemmän tapaamisen, ja muutoin he ovat tavanneet asiakkaita lyhyemmin, tilanteen mukaan. Tapaamisille ei ole määrätty tiettyä aikamäärettä, vaan myös viikoittaisesta viidestä tunnista voidaan joustaa. On myös muistettava, että toiminta on asukkaille vapaaehtoista. Joku asukas voi esimerkiksi laittaa tekstiviestejä, mutta ei välttämättä edes vastaa enää ensimmäisen viestin jälkeen. Sosiaalisten isännöitsijöiden tuen myötä asukkaat ovat alkaneet viihtyä myös keskenään yhdessä.

Aluksi asiakkaat olivat varautuneita, mutta pikkuhiljaa he ovat alkaneet innostua ja itsekin lähestyneet sosiaalisia isännöitsijöitä. Yleisesti ottaen asiakkaat sopeutuvat uusiin ihmisiin Tampereella kyllä hyvin, mutta joillain on toki yksilöllisiä ominaisuuksia, joiden vuoksi he ylipäättään hakeutuvat vähemmän muiden ihmisten seuraan. Keväällä 2022 Tampereella oli yksi sosiaalisen isännöitsijän paikka auki, mutta aikaisemmin, kun isännöitsijöitä oli kaksi, jotkut asiakkaista hakeutuivat toisen ja jotkut toisen seuraan; eli normaalia hajontaa myös sen mukaan, miten erityyppiset ihmiset tulevat juttuun keskenään. Työtä on kuitenkin Tampereellakin vielä tehtävänä.

Ehkä eniten asiakkaat ovat pitäneet yhdessäolosta sekä leffa- ja peli-illoista. Lähtökohteisesti he ovat kuitenkin tykänneet kaikesta, mihin ovat valinneet osallistua. Kun tekeminen suunnitellaan tarpeeksi monipuoliseksi, kaikille löytyy jossain kohtaa jotakin itselle mielenkiintoista. Korona-aikana tapaamisia on ollut vähemmän, ja yhteyttä on pidetty enemmän erilaisilla viesteillä ja ulkoilun merkeissä.

Sellaista tilannetta, että asukkaiden yhteydenpitoa sosiaalisiin isännöitsijöihin olisi pitänyt jotenkin rajoittaa, ei ole Tampereella ollut. Jonkin verran siellä on kuitenkin pohdittu asiakkaiden tapaa olla vuorovaikutuksessa sekä sitä, miten sosiaalisten isännöitsijöiden oman elämän jakamista rajataan. Asukkaat saattavat kysellä kaikenlaista.

Tampereen kaupungin työntekijät toteavat, että sosiaalisen isännöinnin mallin “---käynnistäminen vaatii hyvää yhteistyötä monen tahon kanssa sekä aikaa siihen, että asiakkaat osaavat palvelua alkaa käyttämään. Myös sosiaalisen isännöinnin ihmisiltä vaaditaan sosiaalisuutta ja omaehtoista suunnittelua paljon.” Etenkin markkinointiin tulisi käyttää enemmän aikaa, ja se tulisi saada näkyvämmäksi. Toisaalta sosiaalisen isännöitsijän

paikkoja on vain kaksi, joten varsinainen rekrytointi on haasteellista, koska yleensä se tulee aika yllättäen esimerkiksi silloin, kun ihminen muuttaa. Tampereella kaikki asunnot ovat yksiöitä, mikä voi sekin rajata hyviä hakijoita pois. Parikin kiinnostunutta perhettä on ollut, mutta asunnon koon takia heidän rekrytointinsa ei ole ollut mahdollista. Tampereen työntekijöiden mukaan sosiaalisia isännöitsijöitä voisi olla enemmänkin, ja “heidän välinen yhteistyönsä voisi käynnistää itseään ruokkivan kehän toiminnan laajempimittaisen kehittämisen ympärille. Ihanaa olisi, kun toiminta vahvistuisi niin että alkaisi pyöriä omalla painollaan.”

Tampereen työntekijöiden mukaan sosiaalisen isännöitsijän työ on rentoa ja ihmisläheistä vuorovaikutustyötä. Siinä oppii kohtaamaan erilaisia ihmisiä, löytämään erilaisia tulokulmia tavoittaakseen ja motivoidakseen asukkaita sosiaalisiin kontakteihin, ja saa samalla kehittää kaikkea tätä osaamista itsessään. Lisäksi työstä saa välittömän palautteen onnistuneista kohtaamisista, ja jopa pitkäaikaisia ystäviä.

3.6.2 Haastattelut Turun tulevaa mallia varten

Haastattelin myös Turun vammaispalvelujen asuntojen työntekijöitä sähköpostitse, ja haastattelu onnistui kyllä etänäkin. Uskoisin, että kasvotusten tai etäyhteydellä se olisi kuitenkin voinut onnistua paremminkin.

Haastateltavat saivat vastata kysymyksiin juuri silloin, kun töiden lomassa oli aikaa. Aina ei etukäteen tiedä, milloin rauhallisia hetkiä tulee. Siitä huolimatta vain kolme vastasi haastattelukysymyksiin. Hirsjärven & Hurmeen (2001, 58) mukaan haastateltavia tulisi olla niin monta henkilöä, että saa tarvittavan tiedon, mutta tämä ei välttämättä Turun haastatteluissa toteutunut. Yhteensä työntekijöitä on yli kymmenen, joten useampi vastaus olisi antanut kattavamman kuvan Turun vammaispalvelujen tarpeista ja ideoista. Työntekijöillä, jotka vastasivat, oli kuitenkin paljon ajatuksia tulevaan sosiaalisen isännöinnin malliin liittyen, ja eri ihmisten vastaukset myös poikkesivat hieman toisistaan. Ne toimivat hyvänä pohjana sosiaalisen isännöinnin mallin kehittämiseksi. Koska vastaajia oli niin vähän, en erittele heidän vastauksiaan “työntekijä 1” jne., vaan teen kaikista vastauksista yhteenvedon.

Tein kysymykset siltä pohjalta, mitä ajatuksia ja kysymyksiä Tampereen haastattelut olivat minussa herättäneet, sekä osittain myös sen pohjalta, mitkä asiat olivat harjoitteluni aikana Turun vammaispalvelujen asunnoilla herättäneet ajatuksia. Erityisesti se, miten

sosiaalinen isännöitsijä saisi vedettyä rajan oman elämänsä ja sosiaalisen isännöinnin välille, jäi mietityttämään. Keskityinkin näissä kysymyksissä sosiaalisen isännöitsijän toimintaan, enkä kysynyt mitään esimerkiksi hänelle tarjottavista etuuksista, sillä Turun vammaispalvelujen asunnot sopii vuokrasta ja muista etuuksista myöhemmin kaupungin kanssa. Kysymykset olivat seuraavat:

1. Millaista järjestettyä toimintaa sosiaalinen isännöitsijä voisi järjestää asiakkaille?
2. Kuinka monen asiakkaan uskoisit hyötyvän sosiaalisesta isännöinnistä (esim. Kaikki, puolet...)?
3. Montako tuntia viikossa uskoisit sosiaalisen isännöitsijän aikaa tarvittavan viikossa/kuukaudessa?
4. Mikä olisi kätevin tapa pitää yhteyttä sosiaalisten isännöitsijöiden ja työntekijöiden välillä?
5. Millaisia haasteita mallin käyttöönotossa voi mielestäsi tulla vastaan?
6. Mitä muita toiveita uskoisit asiakkailla olevan sosiaaliseen isännöintiin liittyen?
7. Onko sinulla jotain muuta lisättävää Turun sosiaalisen isännöinnin malliin liittyen?

Vastaajien mielestä samanlainen järjestetty toiminta, jota muissakin kaupungeissa on tähän mennessä järjestetty, sopisi myös Turun asiakkaille: peli-illat, asiakkaiden tukeminen vapaa-ajan menoihin kuten leffaan ja urheiluotteluihin, kokkailu yms. Lisäksi yksi vastaajista mainitsi keskusteluryhmät erilaisista ajankohtaisista asioista tai asiakkaiden esille tuomista aiheista sekä vertaistukiryhmän ylläpidon. Pari vastaajaa mainitsi tärkeäksi sen, että sosiaalinen isännöitsijä edistäisi ryhmäytymistä, ja myöhemmin asiakkailla olisi matalampi kynnys tehdä asioita keskenään.

Kaikki olivat sitä mieltä, että sosiaalisesta isännöinnistä hyötyisivät kaikki asiakkaat. Yksi kuitenkin huomautti, että toki yleensä käy niin, että vain muutamat ovat aktiivisia. Pitää kiinnittää huomiota siihen, että aremmatkin uskaltavat tulla ja pääsevät mukaan.

Sitä, paljonko sosiaalisen isännöitsijän aikaa tarvittaisiin, oli vastaajien vaikea arvioida. Ehdotuksia oli 2-4 tai 3-4 tuntia viikossa, mutta viikot voivat toki vaihdella. Koska spontaaneja kohtaamisia ja niiden kestoa on vaikea arvioida etukäteen, ainakin yksi vastaajista oli sitä mieltä, että jos sosiaalisia isännöitsijöitä on vain yksi, ei joka viikko voi olla mitään suunniteltua tapahtumaa. Jos isännöitsijöitä on useampia, voidaan jakaa veto-vastuuta. Hän myös ehdotti, että ajan käytöstä voisi sopia sosiaalisen isännöitsijän

omien toiveiden mukaan; sopiiko esimerkiksi se, että joinain viikkoina toimintaa on enemmän ja joinain vähemmän, vai haluaako isännöitsijä lyödä lukkoon jonkun tietyn päivän ja ajan joka viikko. Yksi vastaajista myös huomautti, että joidenkin asiakkaiden omaistenkin kanssa voi tulla tarve pitää yhteyttä. Kun siihen lisätään yhteydenpito ja tapaamiset työntekijöiden kanssa, ainakin aluksi yhdessäoloa asiakkaiden kanssa tulee olemaan keskimäärin korkeintaan nelisen tuntia viikossa. Työntekijä alleviivasi, että palaverit ja epävirallinen ”työnohjaus” työntekijöiden kanssa ovat todella tärkeitä sosiaaliselle isännöitsijälle, sillä yksin on vaikea selviytyä.

Kaikkein haastavimmaksi vastaajat kokivat sen, miten vedetään raja sosiaalisen isännöitsijän oman elämän ja sosiaalisen isännöinnin välille. He toivat myös esille, että etenkin alkuvaiheessa olisi tärkeää, että sosiaalinen isännöitsijä ja työntekijät tapaisivat kasvotusten – ja myös se laskettaisiin tottakai sosiaalisen isännöitsijän ”työaikaan”. Yksi vastaajista painotti erityisesti sitä, että varsinkin alussa on todella tärkeää pitää tiukka linja sosiaalisen isännöitsijän oman elämän sekä sosiaalisen isännöinnin välillä, ja luoda myös tarkat säännöt sille, ettei sosiaalinen isännöitsijä päädy tekemään ohjaajien töitä. Hän huomautti, että myöhemmin voidaan mahdollisesti joustaa, mutta jos heti joustetaan kaikessa, ”homma leviää varmasti käsiin pian”. Etenkin, jos sosiaalisesti isännöitsijäksi valikoituu hyvin kokematon ja kiltti ihminen, voi rajojen vetäminen muodostua hänen mukaansa vaikeaksi ja elämä omassa kodissa käydä tukalaksi. Myös toinen työntekijä oli huolissaan siitä, että asiakkaat voivat ripustautua sosiaaliseen isännöitsijään liikaa, mikä vaatisi työstämistä sosiaalisen isännöitsijän oman elämän kannalta.

Mitä tulee yhteydenpitoon sosiaalisen isännöitsijän ja työntekijöiden välillä, vastaukset olivat moninaisia: tekstiviestein, sähköpostitse, puhelimitse ja kasvotusten. Varsinkin alussa tapaamiset ja soitot ovat tärkeitä, ja pelisäännöistä on sovittava tarkasti: mitkä asiat kuuluvat työntekijöille, mitkä sosiaaliselle isännöitsijälle.

Vastaajilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, kuuluvatko käytännön työt kuten lampun vaihto sosiaaliselle isännöitsijälle. Vastaajien mielestä periaatteessa ei, mutta toisaalta akuutissa tilanteessa tällainen naapuriapu voisi olla todella tärkeää. Näistä asioista olisi kuitenkin hyvä sopia etukäteen, jotta työnjako on kaikille selvä.

Vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että asiakkaat toivovat sosiaaliselta isännöitsijältä kannustusta ja tsemppausta yhteisöllisyyteen eli vaikkapa siihen, että asiakkaat rohkaistuisivat menemään keskenään vaikka elokuviin tms.

3.7 Kehitystyön tulos: Turun malli

Työn tuotoksena oli alun perin tarkoituksena syntyä allekirjoitusta vaille valmis sopimus sosiaalisesta isännöinnistä, mutta opinnäytetyön aikana toimeksiantajan kanssa keskustellessa kuitenkin tarkentui, että toimeksiantaja sopii vuokrasta ja muista sosiaalisen isännöitsijän etuuksista, joten tässä työssä ei valmista sopimusta vielä syntynyt. Muuten mallin raamit tulivat kuitenkin valmiiksi.

Sosiaalisten isännöitsijöiden sopimukset tehdään toistaiseksi voimassaoleviksi, jos vain suinkin mahdollista, sillä pitkäaikaiset ystävyyssuhteet tukisivat asiakkaita. Jos sosiaalinen isännöitsijä tietää jo etukäteen, ettei hän voi sitoutua kuin esimerkiksi yhdeksi lukuvuodeksi, voidaan tästä toki poiketakin.

Sekä muiden kaupunkien kokemusten perusteella että Turun kaupungin työntekijöiden vastausten perusteella sopiva määrä sosiaalisen isännöitsijän työlle olisi noin 20 tuntia kuukaudessa. Siinä, miten tunnit jakautuisivat eri viikoille, voisi kuitenkin joustaa. Etenkin alussa, kun malli otetaan käyttöön, sosiaalisen isännöitsijän aikaa kuluisi melko paljon myös palavereihin työntekijöiden kanssa ja yhteiseen suunnitteluun, joten asiakkaiden kanssa vietettävä aika jäisi noin neljään tuntiin viikossa.

Uusia sosiaalisia isännöitsijöitä pyrittäisiin rekrytoimaan alustavasti Turun AMK:n terveyden ja hyvinvoinnin alojen opiskelijoista. Turun AMK:n sosionomikoulutuksessa alkaa syksyllä 2022 vapaaehtoistyön opintojakso, jonka voisi suorittaa sosiaalisella isännöinnillä. Opintojakson kriteereinä vapaaehtoistyölle on se, että työ on sosiaali- ja kasvatusalan toimintaa; se, että organisaatio tarjoaa opiskelijalle koulutuksen tehtävään; sekä se, että tunteja kertyy 133h (=5 opintopistettä). Jos toimintaa on noin 20 tuntia kuukaudessa, 133 tuntia tulisi täyteen vajaassa seitsemässä kuukaudessa, eli aikataulullisesti sosiaalinen isännöinti sopisi hyvin opintoihin. Jos sosiaalinen isännöitsijä muuttaisi Mäntymäkeen esimerkiksi joulukuussa 2022, hän saisi vapaaehtoistyön opintojakson suoritettua seuraavaan kesään mennessä. Vapaaehtoistyön opintojakson Itslearning-alustalle kootaan esityksiä mahdollisista vapaaehtoistöistä, ja sosiaalisesta isännöinnistäkin tehdään sinne mainos, jotta mahdollisimman moni opiskelija huomaisi sen miettiessään vapaaehtoistyöpaikkaa.

Myös Turun AMK:n muiden terveyden- ja hyvinvointialojen opiskelijat voivat saada opintopisteitä sosiaalisesta isännöinnistä. Sairaanhoidajaopiskelijat voivat saada siitä opinto-

pisteitä joko harjoitteluun tai vapaasti valittaviin opintoihin, ja oppiaine on luvannut mainostaa mallia opiskelijoilleen. Myös ensihoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijat voivat saada sosiaalisesta isännöinnistä opintopisteitä vapaasti valittaviin opintoihinsa.

Otin yhteyttä myös Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekuntaan ja yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Kasvatustieteiden tiedekunnassa ei ole mitään opintojaksoa, johon sosiaalista isännöintiä voisi suoraan sisällyttää, mutta jos sosiaalinen isännöinti olisi esimerkiksi osa ei-muodollisen oppimisen perusteella haettavaa hyväksilukua, saattaa sen hyödyntäminen olla mahdollista, mikäli opettaja pitää sitä opintojakson tavoitteiden ja sisällön kannalta mielekkäänä ja tarkoituksenmukaisena. Ei-muodollista oppimista voi olla esimerkiksi työkokemus, harrastuneisuus tai muu aktiivisuus. Ei-muodollisen oppimisen osalta ei ole määritelty mitään tiettyä opintopistemäärää, ja on myös mahdollista, että opiskelija suorittaisi jonkin osan opintojaksosta yliopistolla, mutta saisi osan hyväksiluetuksi ei-muodollisesta oppimisesta. Tämä riippuu kuitenkin mahdollisen opintojakson sisällöstä, eli jos sosiaalinen isännöitsijä olisi kasvatustieteiden opiskelija, hänen tulisi vielä keskustella asiasta opettajien kanssa.

Tätä raporttia viimeistellessä en ollut vielä saanut vastausta yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta, mutta jos saan vastauksen syksyyn mennessä, myös se tieto otetaan huomioon, kun malli otetaan käyttöön Männyn yksikössä.

SOSIAALISEN ISÄNNÖINNIN MALLI TURUSSA:

- Sosiaalinen isännöitsijä muuttaa Turun vammaispalvelujen uuden toimiston naapuriin Mäntymäessä joulukuussa 2022, kun yksi TVT:n uusista taloista valmistuu.
- Sosiaalinen isännöitsijä on se "kiva naapuri", jolta voi pyytää apua, kun sitä tarvitsee. Hän järjestää asiakkaille myös toimintaa pari kertaa kuukaudessa, asiakkaiden toiveiden pohjalta. Jos isännöitsijöitä on useampia, toimintaa voisi olla joka viikko.
- Työn tarkoituksena on motivoida asiakkaita sosiaalisiin kontakteihin ja ehkäistä syrjäytymistä.
- Työtä on 20 h/kk. Viikoittainen työaika voi vaihdella, mutta se on keskimäärin 5 h/vko.
- Sosiaalinen isännöitsijä saa alennusta vuokrastaan TVT:n asunnossa Mäntymäessä, sekä mahdollisesti myös muita etuuksia.
- Turun AMK:n opiskelijoista ainakin sosionomi-, sairaanhoitaja-, ensihoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijat voivat saada sosiaalisesta isännöinnistä opintopisteitä tutkintoonsa. Myös Turun yliopiston kasvatustieteiden opiskelijat voivat keskustella opettajan kanssa mahdollisuudesta saada opintopisteitä ei-muodollisesta oppimisesta.

4 YHTEENVETO JA ARVIOINTI

4.1 Opinnäytetyön prosessi

Tämän työn tärkeimpänä tavoitteena oli kehittää ja muovata valmiista sosiaalisen isännöinnin mallista sellainen, että se palvelisi mahdollisimman hyvin Turun vammaispalvelujen asiakkaiden tarpeita. Kehittämistehtäviä olivat myös yhteistyöstä sopiminen Turun AMK:n, ja mahdollisesti myös Turun yliopiston, kanssa opintopisteisiin liittyen.

Tässä raportissa käsittelin ensiksi kehitysvammaisuutta ja kehitysvammaisten asumis- palveluja yleisesti. Sen jälkeen selvitin sosiaalisen isännöinnin mallin syntyä sekä sitä, miten malli on toiminut muissa Suomen kaupungeissa. Kerroin myös Turussa vuosina 1979-1993 käytössä olleesta mallista, jossa työntekijä asui asiakkaiden naapurissa. Malli muistutti jonkin verran sosiaalista isännöintiä, mutta erona oli se, että työntekijä oli myös töissä samojen asiakkaiden kanssa. Sosiaalinen isännöinti on huomattavasti rennom- paa, sillä isännöitsijä viettää päivänsä esimerkiksi opiskellessa tai muissa töissä, ja viet- tää aikaa asiakkaiden kanssa vain ns. vapaa-ajallaan. Hänellä ei ole asiakkaista saman- laista vastuuta kuin työntekijällä oli.

Haastattelin sosiaalisen isännöinnin mallista kahta Tampereen kaupungin työntekijää, jotka kertoivat, miten malli on heillä toiminut. Lisäksi selvitin Turun vammaispalveluiden työntekijöiden ajatuksia siitä, millainen malli sopisi Turkuun. Haastattelut tehtiin sähkö- postitse.

Sen perusteella, mitä Tampereen työntekijät kertoivat Tampereella käytössä olevasta mallista, ja miten muuten eri lähdeaineistoissa kuvailtiin eri kaupunkien toteuttamista- poja, Turkuun sopisi hyvin saman tyyppinen malli kuin muuallakin on ollut käytössä. Myös haasteet saattavat muodostua samanlaisiksi - ensinnäkin se, miten uusi tai uudet sosiaaliset isännöitsijät saadaan rekrytoitua.

Turun mallissa sosiaalinen isännöitsijä käyttäisi keskimäärin viisi tuntia viikossa naapu- rissa asuvien asiakkaidensa kanssa olemiseen. Aika ei kuitenkaan olisi tiukasti sidottu viiteen tuntiin, vaan ajankäyttö voisi vaihdella asiakkaiden tarpeiden ja sosiaalisen isän- nöitsijän omien toiveiden mukaan. Jos isännöitsijöitä on vain yksi, hän järjestäisi asiak- kaille jotain yhteistä toimintaa joka toinen viikko, mutta jos sosiaalisia isännöitsijöitä on useampia, he voisivat järjestää toimintaa joka viikko. Toimintaa voisivat olla esimerkiksi

pele-illat, asiakkaiden tukeminen vapaa-ajan menoihin kuten leffaan ja urheiluotteluihin, kokkailu, sekä keskusteluryhmät erilaisista ajankohtaisista asioista tai asiakkaiden esille tuomista aiheista. Sosiaalinen isännöitsijä voisi koordinoita myös vertaistukiryhmää.

Varsinkin alussa aikaa kuluisi huomattavasti myös tapaamisiin vammaispalvelujen asuntojen työntekijöiden kanssa, jotta saadaan sovittua yhteiset pelisäännöt ja jotta malli lähitisi mahdollisimman hyvin käyntiin. On erityisen tärkeää, että vedetään raja sosiaalisen isännöitsijän ”työn” ja muun elämän välille.

Mitä tulee opintopisteisiin, sosiaaliset isännöitsijät voivat kerryttää toiminnallaan opintopisteitä Turun AMK:n sosionomikoulutuksen vapaaehtoistyön opintojaksoon, sairaanhoitajakoulutuksen harjoitteluun tai vapaavalintaisiin opintoihin sekä ensihoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilökoulutuksen vapaavalintaisiin opintoihin. Sosiaalisiksi isännöitsijöiksi voivat toki ryhtyä minkä tahansa muunkin alan opiskelijat, ja myös he voivat selvittää mahdollisuutta sisällyttää opintopisteitä esimerkiksi vapaavalintaisiin opintoihinsa.

Turun yliopistossa sosiaalista isännöintiä saattaisi olla mahdollista sisällyttää ainakin kasvatustieteiden tiedekunnan ei-muodollisen oppimisen perusteella haettavaan hyväksilukuihin, mutta siitä tulisi sopia vielä erikseen yliopiston kanssa, sillä mitään tiettyä sosiaalisella isännöinnillä suoritettavissa olevaa opintojaksoa ei ole.

4.2 Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys

Tämä kehittämistyö noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Työssä ei tule ilmi kenenkään haastateltavan eikä tulevan asiakkaan henkilö- tai muitakaan tietoja, joista he olisivat tunnistettavissa. Haastatteluja varten haettiin tarvittava lupa Turun kaupungilta. Myös Tampereen kaupungilta varmistettiin, tarvitaanko tutkimuslupaa, mutta Tampereen haastattelua varten sitä ei tarvittu.

Haastateltavia informoitiin kehittämistyön sisällöstä, haastateltavien osallistumisesta sekä siitä, ettei henkilö- tai muitakaan tietoja heistä itsestään käsitellä missään vaiheessa. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista.

4.3 Oman työskentelyn arviointi

Aloittaessani tätä työtä minulla oli suuret suunnitelmat siitä, miten nopeasti saisin työn valmiiksi sekä siitä, kuinka monta haastattelua tulisin tekemään. Arjen haasteet kuitenkin pitkittivät aikataulua puolella vuodella. Haastatteluihinkaan ei osallistunut niin moni Turun vammaispalvelujen työntekijä kuin olin odottanut. Vähempikin haastattelujen määrä oli kuitenkin mielestäni riittävä. Jokainen vastaus oli tärkeä, ja esiin tuli monia ideoita sekä mahdollisia haasteita.

Työprosessi oli haastavampi kuin olin odottanut, koska loppujen lopuksi minulla ei ollut missään vaiheessa aikaa keskittyä työhön pitkäjänteisesti. Suunnitelmissani oli kokonaisia työpäiviä tämän tekemiseen, mutta elämässä tuli vastaan niin paljon kaikenlaista muuta, että työtä oli loppujen lopuksi pakko kirjoittaa lyhyissä pätkissä ja usein yömyöhään.

Toisaalta oma ammatillisuus saattoi kehittyä siinä, että oman kokemuksen kautta sain muistutuksen siitä, että elämässä voi tulla kenelle tahansa vastaan asioita, joihin ei voi itse vaikuttaa. Joskus asiat on vain laitettava tärkeysjärjestykseen. Tämä on hyvä pitää mielessä myös asiakastyössä, kun asiakkaan kanssa mietitään esimerkiksi tavoitteita. Mitä muuten tulee ammatillisuuteen, etenkin harjoittelu Turun vammaispalvelujen Kurjenkallion yksikössä oli todella opettavainen kokemus, ja se antoi myös hyvän pohjan tämän opinnäytetyön tekemiselle. Sosionomin kompetensseistani kehittyivät ennen kaikkea palvelujärjestelmäosaaminen ja asiakastyön osaaminen, mutta myös esimerkiksi sosiaalialan eettinen osaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Sosiaalisen isännöintihän on itsessäänkin kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamista, sillä se ottaa kantaa yhteiskunnan individualistiseen nykytilaan, jossa kaikkien odotetaan selviävän omillaan. Uskon, että työ onnistui nyt huomattavasti paremmin kuin miten se olisi onnistunut, jos en olisi itse ollut koskaan töissä vammaispalvelujen asunnoilla. Nyt pystyin tätä työtä tehdessäni peilaamaan esimerkiksi haastatteluvastauksia mielessäni siihen, mitä olin Kurjenkalliolla nähnyt ja kokenut.

Opinnäytetyötä tehdessä myös tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaamiseni meni eteenpäin. Jos tekisin samanlaisen kehittämistyön uudelleen, tekisin enemmän töitä esimerkiksi sen eteen, että haastattelut saataisiin järjestymään videoyhteydellä. Uskon, että keskustelevaisemmassa haastattelussa olisi tullut esiin enemmänkin ideoita ja

ajatuksia. Olisin käyttänyt enemmän aikaa myös sen miettimiseen, miten olisin voinut saada useamman ihmiseen osallistumaan haastatteluun.

4.4 Sosiaalisen isännöinnin mallin juurruttaminen ja levittäminen

Ensimmäisen tai ensimmäisten sosiaalisten isännöitsijöiden on tarkoitus muuttaa Mäntymäkeen joulukuussa 2022. Yksi TVT:n uusista taloista valmistuu silloin, ja samaan taloon muuttaa myös vammaispalvelujen asuntojen asiakkaita. Tarkoitus on, että he viihtyisivät, ja että toiminta olisi pitkäjänteistä. Sosiaalisen isännöitsijän sopimus tehdään toistaiseksi voimassaolevaksi, jos vain suinkin mahdollista.

Ensimmäisten sosiaalisten isännöitsijöiden rekrytoimiseksi mallista tehdään esittely Turun AMK:n ItsLearning-alustalle sosionomiopiskelijoiden vapaaehtoistyön opintojaksolle, sekä mainostetaan sitä ainakin sairaanhoitajaopiskelijoille. Lisäksi voidaan tehdä ilmoitus Turun AMK:n Messin terveyden ja hyvinvoinnin muidenkin alojen opiskelijoille suunnattuihin uutisiin.

Jos toiminta lähtee hyvin käyntiin, sitä voisi mielestäni laajentaa hyvinkin erilaisille alueille ja kohderyhmille. Sosiaalinen isännöinti voisi auttaa keitä tahansa muitakin kuin vammaispalvelujen asuntojen asiakkaita: ikäihmisiä, ensimmäistä kertaa kuntaan muuttavia maahanmuuttajia, uuteen kaupunkiin muuttavia opiskelijoita, jne. Uskon, että esimerkiksi pakolaisstatuksen saaneet turvapaikanhakijat, jotka muuttavat ensimmäistä kertaa omaan kotiin Suomessa, hyötyisivät sosiaalisesta isännöinnistä vähintään yhtä paljon kuin vammaispalvelun asiakkaat, sillä monet asiat ovat heille vielä vieraita uudessa maassa. Tätä opinnäytetyötä tehdessä mallista olisi varmasti ollut hyötyä myös ukrainalaisille tilapäistä suojelua hakeneille, jotka asuvat yksityismajoituksessa ympäri Suomea. Myös monet yksin asuvat iäkkäät ilahtuisivat varmasti sosiaalisen isännöitsijän seurasta ja avusta.

Kenelle tahansa loisi turvallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta se, että tuntisi naapurinsa ja voisi luottaa saavansa häneltä apua, kun sitä tarvitsee. Uskon, että itse kukin – iästä ja taustasta riippumatta – toivottaisi sosiaalisen isännöitsijän tervetulleeksi naapuriinsa.

LÄHTEET

ARA 2019. Asumisneuvonta Suomessa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2019. Lahti, 2019. (https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Julkaisut/ARAn_raportteja_julkaisusarja/Asumisneuvonta_Suomessa)

Backlund, A. 2004. Selvitys sosiaalisen isännöinnin ja asumisneuvonnan kehittämisestä Suomessa. ASKE-projekti, Suomen settlementiliitto. Viitattu 24.4.2022 <https://docplayer.fi/16100352-Selvitys-sosiaalisen-isannoinnin-ja-asumisneuvonnan-kehittamisesta-suomessa.html>

Grönstrand, E. 2017. Enemmän kuin isännöitsijä. Ketju 2/2017. Viitattu 2.4.2021 <https://ketju-lehti.fi/aiheet/asuminen/enemman-kuin-isannoitsija/>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009 (15. uud.p.). Tutki ja kirjoita. Tammi.

Jyväskylän yliopisto n.d. Koppa. Viitattu 6.4.2021 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/delfoi-menetelmaa>

Kamppinen, M., Kuusi, O. & Söderlund, S. (toim.) 2002. Tulevaisuudentutkimus – perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.

Karhu, E. 2019. Lähinaapuri kehitysvammaisten asukkaiden osallisuuden tukena. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lappeenranta: Saimaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.4.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160114/Karhu_Emilija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta (KVANK) 2018. Asumisen tekoja. Viitattu 2.4.2021 <https://verneri.net/asumisen-tekoja/wp-content/uploads/2018/11/asumisen-laatukriteerit-2018.pdf>

Kehitysvammaliitto n.d. Asuminen. Viitattu 13.4.2022 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/asuminen/>

Kehitysvammaliitto 2009. Toimivatko kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut? Näkemyksiä palvelujen käyttäjiltä ja niiden järjestäjiltä. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

Kehitysvammaliitto 2021. Tavalliseen asumiseen? Puheenvuoroja omasta kodista ja asumisesta. Espoo: Kehitysvammaliitto ry.

Keyring 2018. Keyring Living Support Network. Supporting people to live independently in England and Wales. Viitattu 26.6.2021 ja 27.10.2021 <http://www.keyring.org/>

Kivijärvi, Maria 2002: Asumisneuvoja-projektin väliraportti 2.5.-31.12.2002. Moniste (toisen käden viittaus, ks. Poutanen, S. & Raitio, E., 2003, 16-20. Asumisneuvonta: selvitystyö Liedon kuntaan. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kaarina: Turun ammattikorkeakoulu.)

KvaliMOTV n.d. 6.2.4 Edustavuus. Viitattu 7.5.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_4.html

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380. Viitattu 3.4.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20vammaisuuden%20perusteella%20j%C3%A4rjestett%C3%A4vist%C3%A4%20palveluista%20ja%20tukitoimista>

Louhivuori, J., 2008. Ongelma-asujille suunnitellaan omaa mökkikylää Uudessakaupungissa: apua arkeen uusilla asumis- ja tukimuodoilla. Turun sanomat 8.10.2008. Viitattu 2.4.2021 <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/1074310921/Ongelmaasujille+suunnitellaan+omaa+mokkikylaa+Uudessakaupungissa>

Malm, M.; Matero, M.; Repo, M. & Talvela, E-L. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin - Vammaistyön perusteet. WSOY.

Määttänen, M., 2017. Naapurin hyvät jätkät. Tukiviesti 1/2017. Viitattu 3.4.2021 <https://www.tukiliitto.fi/tarina/naapurin-hyvat-jatkat/>

Palokari, S., 2017. Nastat naapurinpojat. Lapsen maailma 3/2017, 50-52.

Poutanen, S. & Raitio, E., 2003. Asumisneuvonta: selvitystyö Liedon kuntaan. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kaarina: Turun ammattikorkeakoulu.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön - Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Viitattu 12.1.2022 <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Seppälä, H. 2017. Erilaiset eväät - Kirja kehitysvammaisuudesta. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Tampereen kaupunki 2019. Sosiaalisesta isännöinnistä hyviä kokemuksia Piikahaassa. Viitattu 1.4.2021 https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2019/06/04062019_4.html

Turun kaupunki n.d.1. Asumisneuvonta. Viitattu 20.4.2021 <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhe-ja-sosiaalipalvelut/tukea-aikuisille/asumisen-tuki-ja-0>

Turun kaupunki n.d.2. Asuminen ja kotiin järjestettävät palvelut. Viitattu 6.4.2021 <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/erityiset-palvelut-vammaisille/asuminen-ja-kotiin-jarjestettavat>

Turun kaupunki n.d.3. Opiskelijakaupunki Turku –info. Viitattu 24.4.2022 <https://www.turku.fi/opiskelijakaupunki/info>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Viitattu 3.7.2021 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

TVT n.d. Asumisneuvojat auttavat eri elämäntilanteissa. Viitattu 20.4.2021 <https://www.tvf.fi/fi/asukkaalle/asumisneuvonta>

Vernerinet 2017a. Sosiaalinen isännöitsijä asumisen apuna. Viitattu 21.4.2021 <https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-isannoitsija-asumisen-apuna>

Vernerinet 2017b. Britannia: KeyRing. Viitattu 12.1.2022 <https://verneri.net/yleis/britannia-keyring>

Vernerinet 2021. Asuminen. Viitattu 3.4.2021 <https://verneri.net/yleis/asuminen>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virinsalo, J. & Lehtinen, T. 2018. Kehitysvammaiset yksilöinä yhteiskunnassa sekä naapuriyhteisötoiminnan kehittäminen sosiaalisen isännöinnin avulla: Videodokumentin käsikirjoitus. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysalan koulutus. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.4.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155029/Virinsalo_Jere.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yle Uutiset 1.3.2016. Opiskelijasta ja vammaisista tuli naapureita – palkaksi seurustelusta saa alennusta vuokrasta. Viitattu 21.4.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-8693497>

Yle Uutiset 20.7.2019. Aku Salminen on sosiaalinen isännöitsijä - hän saa työpuhelimien, ilmaiset bussimatkat ja vuokransa puoleen hintaan vastineeksi siitä, että on ystävä naapureilleen. Viitattu 21.4.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-10869501>

Yle Uutiset 1.4.2020. Asumisneuvoja voi auttaa selättämään asunnottomuuden – kaikki Turun vuokra-asujat nyt asumisneuvonnan piirissä. Viitattu 20.4.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-11243220>

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 27/2016. Viitattu 23.4.2022 https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Ympäristöministeriö 2013. Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus. Helsinki: Suomen ympäristö 3/2013.

Youtube Naapurit-hanke / Lähinaapurit apuna kehitysvammaisten arjessa 2019. LAB_Health. Viitattu 26.6.2021 <https://www.youtube.com/watch?v=xZCGxXbMdN0>

Youtube Asumisneuvoja Mirka Järvisen työpäivä 11.2.2020. Viitattu 20.4.2021 <https://www.youtube.com/watch?v=tnTFv5go--E>

Liite 1: Haastattelukysymykset Tampereen työntekijöille

- Miten sosiaaliset isännöitsijät rekrytoitiin? Kuinka paljon hakijoita oli?
- Onko sosiaalisen isännöitsijän paikka määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva?
- Mitä etuja sosiaalinen isännöitsijä saa? Bussikortin, puhelimen, alennusta vuokrasta...? Ovatko etuudet verottomia? Miten vuokranalennus on mahdollistettu (esim. Maksavatko muut asiakkaat vai kaupunki alennetun osuuden?)
- Miten yhteistyö kaupungin kanssa sujui? Tuliko vastaan haasteita? Millaisia?
- Miten yhteydenpito sosiaalisten isännöitsijöiden ja kaupungin työntekijöiden välillä on hoidettu?
- Miten asukkaat ovat ottaneet sosiaaliset isännöitsijät vastaan?
- Kuinka paljon sosiaalisten isännöitsijöiden aikaa on tarvittu? Paljonko on järjestettyjä aktiviteetteja, entä paljonko spontaaneja tapaamisia?
- Mistä asukkaat ovat eniten tai vähiten tykänneet?
- Onko asiakkaiden ja sosiaalisten isännöitsijöiden yhteistä aikaa pitänyt jotenkin rajoittaa? Onko esim. joku asiakas tullut soittamaan ovikelloa häiritsevän usein tai sopimattomaan kellonaikaan tms.?
- Miten sosiaalinen isännöinti on hoidettu korona-aikana?
- Mitä olisi voinut tehdä toisin, tai voisi edelleen kehittää?
- Mitä muuta haluaisit kertoa sosiaaliseen isännöintiin liittyen?

Liite 2: Haastattelukysymykset Turun työntekijöille

1. Millaista järjestettyä toimintaa sosiaalinen isännöitsijä voisi järjestää asiakkaille?
2. Kuinka monen asiakkaan uskoisit hyötyvän sosiaalisesta isännöinnistä (esim. Kaikki, puolet...)?
3. Montako tuntia viikossa uskoisit sosiaalisen isännöitsijän aikaa tarvittavan viikossa/kuukaudessa?
4. Mikä olisi kätevin tapa pitää yhteyttä sosiaalisten isännöitsijöiden ja työntekijöiden välillä?
5. Millaisia haasteita mallin käyttöönotossa voi mielestäsi tulla vastaan?
6. Mitä muita toiveita uskoisit asiakkailla olevan sosiaaliseen isännöintiin liittyen?
7. Onko sinulla jotain muuta lisättävää Turun sosiaalisen isännöinnin malliin liittyen?